

Planul de Amenajare a Teritoriului Județean Covasna

Volum 1 – Studii de fundamentare

Studiul de fundamentare 9: Definierea zonelor metropolitane și periurbane din județ

Planul de amenajare a teritoriului județean Covasna

contract nr. 139 / 14.03.2023

Volum 1 – Studii de fundamentare

Studiul de fundamentare 9: Definierea zonelor metropolitane și periurbane din județ

Beneficiar: Județul Covasna

Tamás Sándor, președintele Consiliului Județean Covasna

Riti Oliver-Raul, Arhitect Șef

Elaborator:

Asocierea S.C. ECO MAPS S.R.L., Lider de Asociere, S.C. IHS Romania S.R.L., Asociat

Călin Roman,
Director General

Sorina Racoviceanu,
dr. arh-urbanist
Director

Noiembrie 2023

Colectiv de elaborare a documentației privind P.A.T.J. COVASNA

ETAPA I: STUDII DE FUNDAMENTARE

DEFINIREA ZONELOR METROPOLITANE ȘI PERIURBANE DIN JUDEȚ

S.C. I.H.S. Romania SRL

**Coordonator echipă de specialiști în
elaborarea documentației PATJ
Covasna**

dr. urb. arh. Niculae Tarălungă
Specialist urbanist atestat RUR simbol B

**Elaboratori de specialitate în domeniul
amenajării teritoriului și urbanism**

dr. urb. arh. Sorina Racoviceanu,
Specialist urbanist atestat RUR
simbol B și A

**Elaboratori de specialitate în domeniul
dezvoltării economice a teritoriului**

dr. ec. Marius Cristea, specialist
economist în domeniul dezvoltării
economice a teritoriului, atestat RUR
simbol F2

S.C. ECO MAPS S.R.L

Coordonator contract

Specialiști GIS

dr. geogr. urbanist Ciprian Moldovan,
Specialist urbanist atestat RUR simbol G9

Întocmire cartograme GIS

geogr. Loredana Bufnea

Noiembrie 2023

Cuprins

DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT	6
1. ANALIZA CRITICĂ A SITUAȚIEI EXISTENTE	7
1.1. ZONIFICAREA TERITORIULUI	7
1.1.1. Bilanțul teritorial	7
1.2. FORMELE DE ASOCIERE A UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE ...	28
1.2.1. Zonele urbane funcționale (periurbane) și zonele metropolitane	28
1.3.2 Asociațiile de Dezvoltare Intercomunitară (ADI)	34
1.3.3. Grupurile de Acțiune Locală (GAL)	37
CONCLUZII, PROBLEME, DISFUNCȚIONALITĂȚI ȘI DISPARITĂȚI SPAȚIALE.....	39
RECOMANDĂRI.....	41
1. EVOLUȚIE: PROGNOZE, SCENARIII SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE.....	41
2. PROPUNERI DE ELIMINARE / DIMINUARE A DISFUNCȚIONALITĂȚILOR.....	44
3. PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE	46

Lista Figuri

1 Structura terenurilor (ha) după destinație, la nivelul județelor din regiunea Centru	7
2 Bilanțul teritorial al județului Covasna	8
3 Suprafețele cu destinație agricolă din județele regiunii Centru, după modul de utilizare	8
4 Suprafețele cu destinație neagricolă din județele regiunii Centru, după modul de utilizare.....	9
5 Distribuția teritorială a suprafețelor cu destinație agricolă	10
6 UAT din județul Covasna care intră în categoria zonelor rurale defavorizate.....	14
7 Dinamica modului de utilizare a terenurilor din județul Covasna, în perioada 1990-2014.....	14
8 Dinamica suprafețelor intravilane din localitățile urbane ale județului Covasna, în perioada 1993-2022	16
9 Stadiul implementării Programului Național de Cadastru Sistematic în județul Covasna, în anul 2023.....	18
10 Distribuția teritorială a suprafețelor cu vegetație forestieră.....	21
11 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate de terenuri arabile	22
12 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate cu livezi	23
13 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate cu fânețe și culturi complexe	24
14 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate cu pășuni secundare	25
15 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate de construcții	26
16 Zona urbană funcțională a municipiului Sfântu Gheorghe	28
17 Zona urbană funcțională a municipiului Târgu Secuiesc.....	29

Listă Tabele

1 Modul de utilizare al terenurilor de la nivelul UAT-urilor din județul Covasna, pe principalele destinații.....	10
2 Terenurile din județul Covasna, după modul de utilizare și forma de proprietate.....	12
3 Suprafața agricolă și forestieră, funcție de tipul de proprietate, la nivelul UAT din județul Covasna.....	12
4 Dinamica suprafețelor agricole la nivel de UAT, în perioada 1990-2014.....	17
5 Modul de utilizare al terenurilor la nivel de UAT, în anul 2014	19
6 Configurația zonelor urbane funcționale ale orașelor din județul Covasna	30

DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT

Studiul de Fundamentare nr. – „Definierea zonelor metropolitane și periurbane din județ” are două obiective: (a) determinarea principalelor zone funcționale la nivelul județului, în vederea utilizării optime a resurselor teritoriale pentru dezvoltări viitoare; (2) identificarea relațiilor în context suprateritorial, regional și interjudețean, pentru valorificarea oportunităților de cooperare.

În elaborarea acestui studiu de fundamentare au fost folosite cele mai recente surse bibliografice, oficiale și disponibile (precum date de la Institutul Național de Statistică, APIA, ANCPI etc.). De asemenea, studiul a fost corelat cu celelalte documente de la nivel teritorial superior, precum Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cu celelalte strategii de dezvoltare județeană și cu strategiile de dezvoltare locală ale diferitelor unități administrativ-teritoriale din județ.

1. ANALIZA CRITICĂ A SITUAȚIEI EXISTENTE

1.1. ZONIFICAREA TERITORIULUI

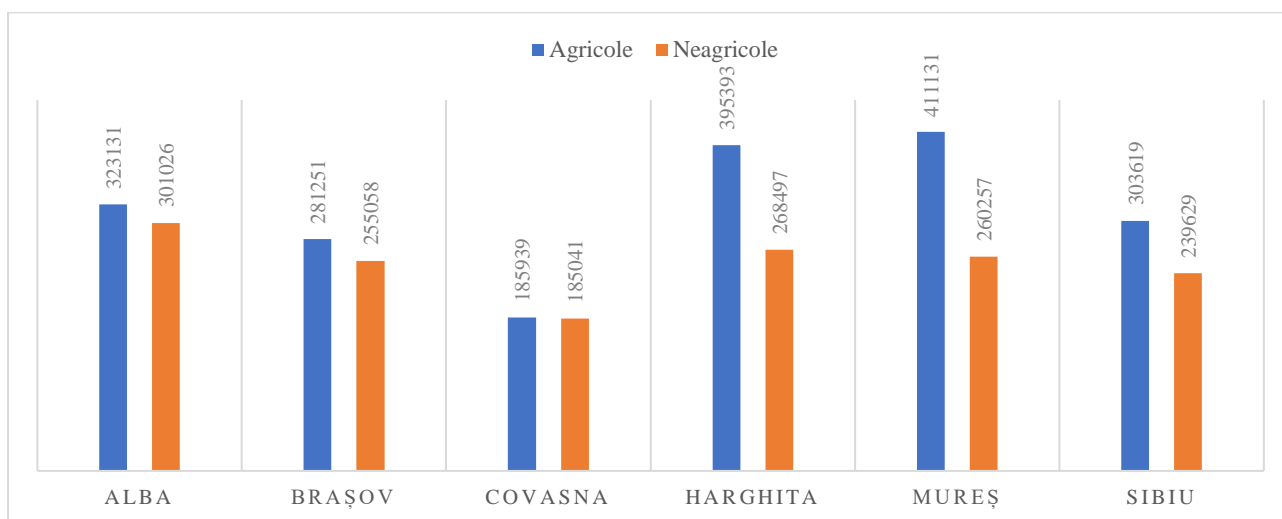
1.1.1. Bilanțul teritorial

Suprafața totală a județului Covasna este de 3709,80 km². Aceasta reprezintă 1,6% din suprafața totală a României (locul 39/41 la nivel național, depășind doar Giurgiu și Ilfov) și 10,9% din suprafața Regiunii de Dezvoltare Centru (ultimul loc). Peste jumătate din suprafața județului se suprapune peste o zonă montană (Munții Baraolt, Harghita, Bodoc, Nemira, Vrancei, Brețcului, Buzăului, Întorsurii), cu înălțimi între 700 și aproape 1800 m, în cea mai mare parte acoperiți de păduri. Cealaltă jumătate a județului se desfășoară peste trei dintre subdiviziunile Depresiunii Brașovului: Depresiunea Baraolt (delimitată de Munții Baraolt și Perșani), Depresiunea Sfântu Gheorghe (între Munții Baraolt, Bodoc și Culmile Tărlungului), Depresiunea Târgu Secuiesc (mărginită de Munții Bodocului, Munții Nemira, Munții Brețcului, Munții Întorsurii și Culoarul piemontan Reci). La acestea se adaugă, pe o suprafață mai restrânsă, Depresiunea Întorsura Buzăului, situată între Munți Întorsurii și masivele Podu Calului, Tătaru, Siriu și Ciucaș. În aceste zone mai joase sunt concentrate terenurile agricole, așezările umane, infrastructura de transport și activitățile economice din județ.

Județul dispune de o mare varietate de resurse naturale, care includ terenuri arabile și pășuni extinse, suprafețe mari de păduri, ape minerale carbogazoase și terapeutice, dioxid de carbon mofetic, lignit, turbă, petrol, materiale de construcții (marne, gresii, calcare, argile, andezite, nisipuri, pietrișuri, diatomită, argilă refractară).

Caracteristicile reliefului, climei și solurilor au influențat decisiv modalitatea de utilizare a terenurilor din județ. Astfel, cea mai mare parte a acestora este acoperită de păduri (44,5% din suprafața administrativă totală), pășuni și fânețe (27,5%) și terenuri arabile (22,4%). Celelalte folosințe reunesc 5,6% din suprafață, dintre care 3% construcții, 1,3% căi de comunicații, 0,8% ape și 0,5% alte suprafețe. Astfel, județul Covasna se remarcă printr-un echilibru perfect între suprafețele cu destinație agricolă și cele cu utilizare non-agricolă, situație atipică pentru județele din România și chiar din regiune.

1 Structura terenurilor (ha) după destinație, la nivelul județelor din regiunea Centru

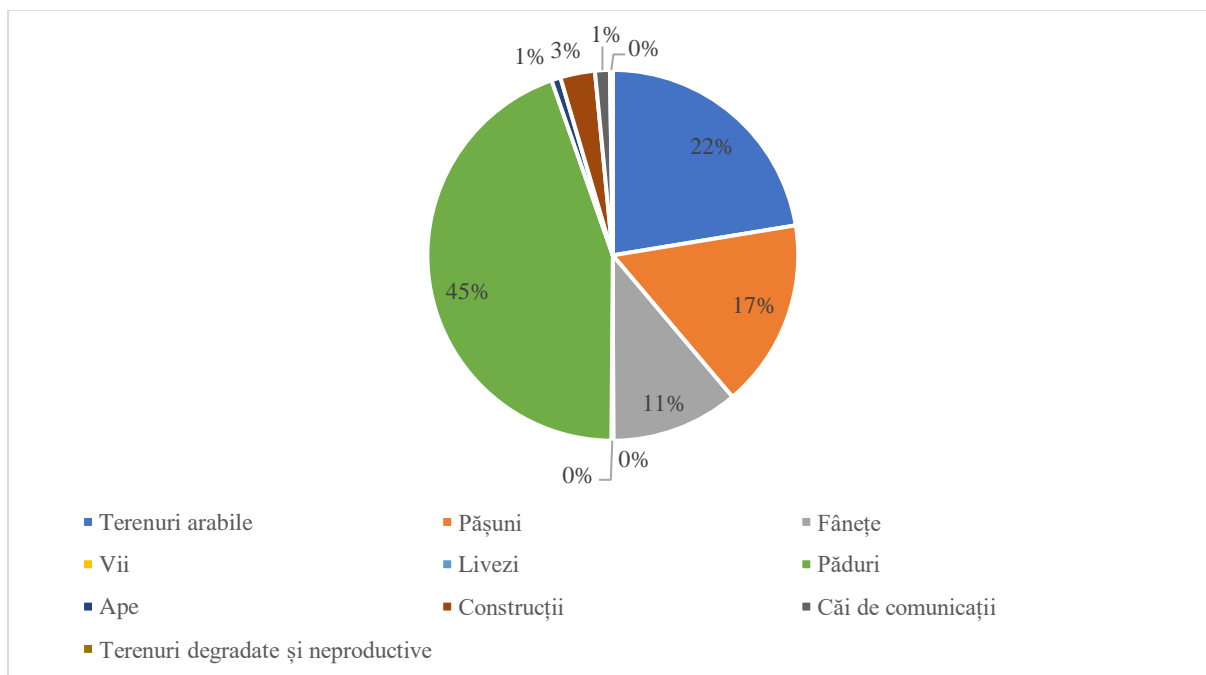

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În context național, județul Covasna se remarcă printr-o suprafață foarte restrânsă a terenurilor agricole (locul 40/41, depășind doar județul Ilfov). Cauzele sunt legate atât de suprafața

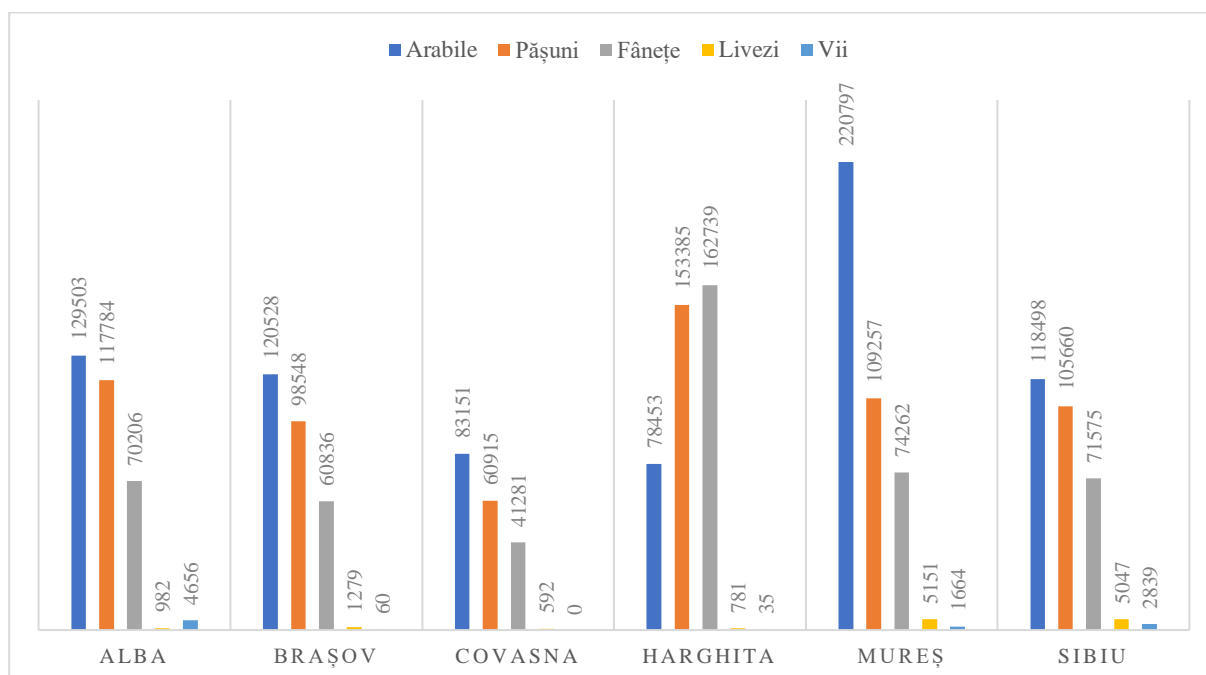
administrativă totală restrânsă, cât și de faptul că jumătate din județ se suprapune peste zone montane unde condițiile pentru practicarea agriculturii sunt neprielnice. De asemenea, județul ocupă locul 38/41 la suprafețele arabile (depășind Harghita, Hunedoara și Maramureș) și locul 28/41 (și ultimul loc la nivel regional) la cele ocupate de pășuni. În schimb, județul ocupă locul 15/41 la nivel național (și ultimul loc la nivel regional) în ceea ce privește suprafața ocupată de fânețe. Suprafețe viticole nu există, iar cele pomicole sunt ne semnificative ca pondere. Așadar, datele indică un potențial clar pentru dezvoltarea silviculturii, a creșterii animalelor și, doar în plan secundar, a culturii plantelor în zonele de depresionare.

2 Bilanțul teritorial al județului Covasna

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

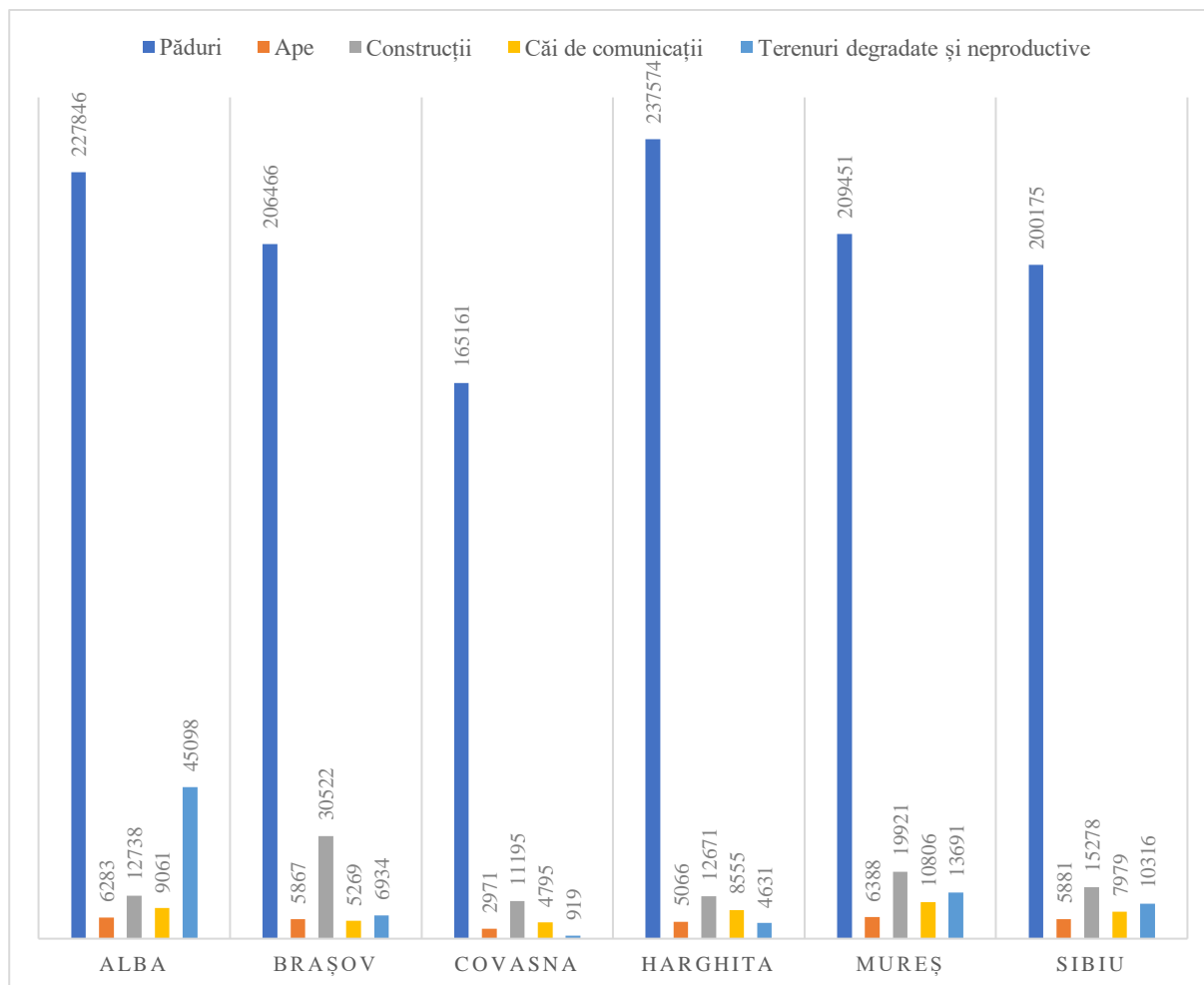
3 Suprafețele cu destinație agricolă din județele regiunii Centru, după modul de utilizare

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În ceea ce privește suprafețele non-agricole, județul Covasna ocupă locul 19/41 la nivel național și ultimul loc la nivel regional din perspectiva fondului forestier. Sectorul de prelucrare a lemnului este bine reprezentat în județ, mai ales prin fabrica de cherestea de la Reci. Suprafețele ocupate de ape sunt restrânse, chiar și în context regional, în lipsa unor lacuri naturale sau antropice de mari dimensiuni. De asemenea, densitatea redusă a populației face ca suprafața ocupată de construcții să fie mult mai redusă ca în județele mai dezvoltate (precum Brașov).

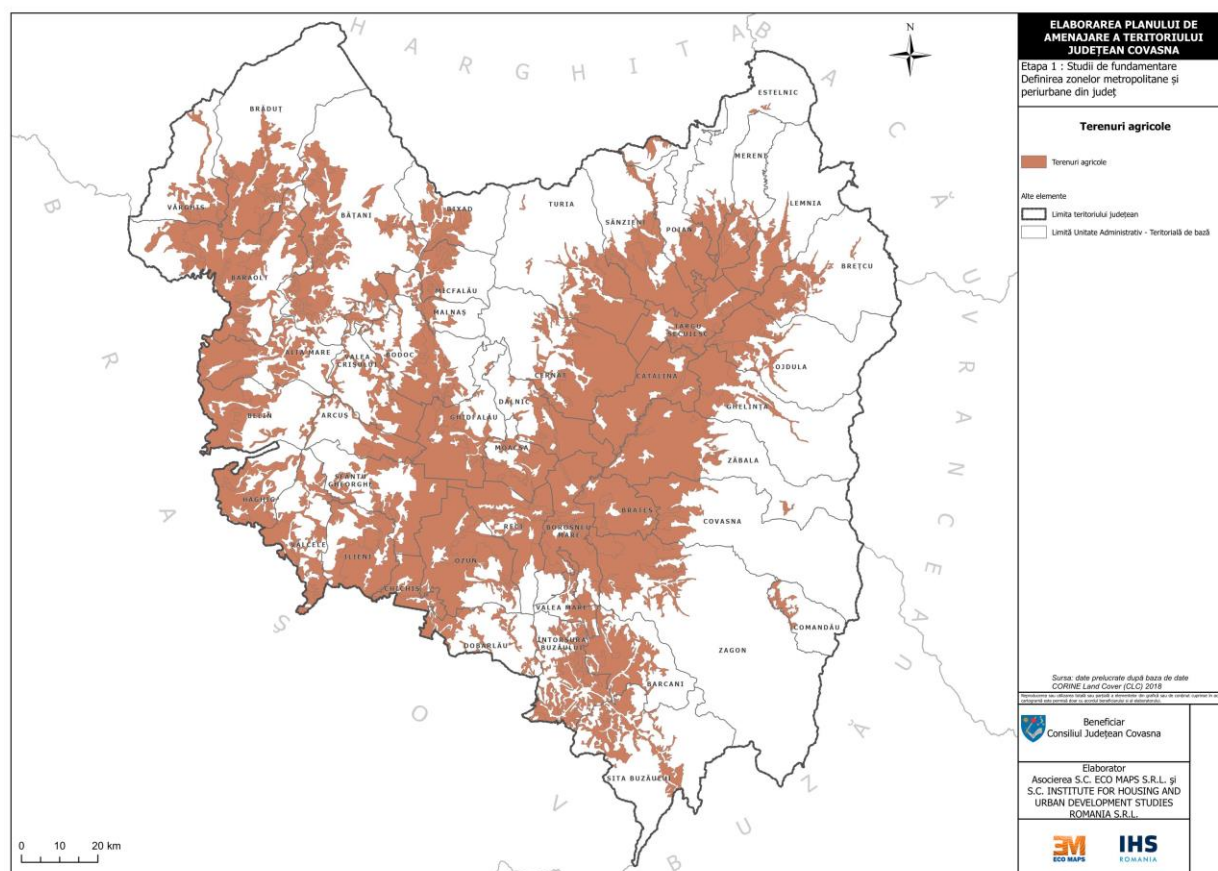
4 Suprafețele cu destinație neagricolă din județele regiunii Centru, după modul de utilizare

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Disponerea cele două mari unități de relief din zonă, cea montană și cea depresionară, cu caracteristici complet diferite, au condus la variații semnificative între modul de utilizare al terenurilor de la nivelul unităților administrativ-teritoriale. Astfel, terenurile agricole sunt concentrate aproape exclusiv în bazinele depresionare, unde condițiile sunt favorabile culturii plantelor și creșterii animalelor.

5 Distribuția teritorială a suprafețelor cu destinație agricolă

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

În acest context, în UAT-urile amplasate în zone preponderent muntoase, precum comunele Comandău, Brețcu, Sita Buzăului și Zagon, mai puțin de 30% din suprafața administrativă este utilizată în scop agricol din cauza condițiilor pedo-climatice nefavorabile. În schimb, în UAT-urile situate în zone depresionare relativ plate, cu aspect asemănător celui de câmpie, precum municipiul Târgu Secuiesc și comunele Brateș, Catalina, Chichiș, Boroșneu Mare sau Ilieni, peste 75% din terenuri sunt destinate agriculturii.

1 Modul de utilizare al terenurilor de la nivelul UAT-urilor din județul Covasna, pe principalele destinații

UAT	Suprafață totală (ha)	Suprafață agricolă (ha)	Suprafață neagricolă (ha)
TOTAL	370980	185939	185041
Sfântu Gheorghe	7292	4036	3256
Târgu Secuiesc	4925	4005	920
Baraolt	13400	7835	5565
Covasna	15511	5160	10351
Întorsura Buzăului	6090	3987	2103
Aita Mare	6552	4279	2273
Arcuș	3600	1720	1880
Barcani	6574	3643	2931
Bățani	22232	12151	10081
Belin	7071	3365	3706

Bixad	6213	2610	3603
Bodoc	7762	4046	3716
Boroșneu Mare	6536	5025	1511
Brăduț	16973	8846	8127
Brateș	3392	2885	507
Brețcu	11603	3132	8471
Catalina	5510	4958	552
Cernat	11439	6197	5242
Chichiș	2142	1855	287
Comandău	3135	596	2539
Dalnic	5162	2922	2240
Dobârlău	5331	2316	3015
Estelnic	9749	3516	6233
Ghelița	10616	3764	6852
Ghidfalău	6847	4374	2473
Hăghig	4564	2895	1669
Ilieni	5438	4269	1169
Lemnia	10274	4040	6234
Malnaș	3930	1865	2065
Mereni	4380	2557	1823
Micfalău	3722	2511	1211
Moacșa	3577	2316	1261
Ojdula	11257	4169	7088
Ozun	8403	6090	2313
Poian	6066	3366	2700
Reci	5491	3747	1744
Sânzieni	8726	6459	2267
Sita Buzăului	13205	3889	9316
Turia	14719	5829	8890
Vâlcele	5832	3126	2706
Valea Crișului	5273	2588	2685
Valea Mare	1783	980	803
Vârghiș	7024	3625	3399
Zăbala	12579	6681	5898
Zagon	29080	7714	21366

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Din perspectiva regimului de proprietate, la nivelul anului 2014 (ultimul pentru care există date statistice la nivelul INS, în contextul în care în prezent se derulează un proces amplu de înregistrare a proprietăților în sistemul de cadastru și carte funciară), 76% dintre terenurile din județul Covasna erau deținute de proprietari privați. În cazul suprafețelor agricole, această pondere ajunge la peste 95% (diferența de sub 5% fiind reprezentată, în general, de pășuni care se află în proprietatea statului). Proprietatea privată predomină și în cazul fondului forestier, construcțiilor

(inclusiv curților) și a terenurilor degradate/neproductive. În schimb, suprafețele ocupate cu ape și căi de comunicații (drumuri, căi ferate) sunt, în general, în proprietatea Statului Român.

2 Terenurile din județul Covasna, după modul de utilizare și forma de proprietate

Terenuri după destinație	Suprafață totală	Proprietate privată	Proprietate publică
Arabil	83151	81755	1396
Pășuni	60915	53717	7198
Fânețe	41281	40749	532
Vii	0	0	0
Livezi	592	590	2
Păduri	165161	94423	70738
Ape	2971	636	2335
Construcții	11195	9110	2085
Căi de comunicații	4795	517	4278
Terenuri degradate și neproductive	919	466	453
TOTAL	370980	281963	89017

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Suprafețe agricole mai importante aflate în proprietate publică se înregistrează în UAT-urile: Baraolt (1946 ha), Brețcu (1289 ha), Estelnic (1202 ha), Sfântu Gheorghe (929 ha), Târgu Secuiesc (832 ha) și Micfalău (509 ha). În ceea ce privește suprafețele de pădure aflate în proprietate publică, acestea sunt concentrate în UAT-urile: Zagon (14.529 ha), Brețcu (6457 ha), Covasna (6060 ha), Lemnia (5150 ha), Estelnic (4285 ha) și Ojdula (3652 ha).

3 Suprafața agricolă și forestieră, funcție de tipul de proprietate, la nivelul UAT din județul Covasna

UAT	Suprafață agricolă totală	Proprietate publică	Proprietate privată	Fond forestier total	Proprietate publică	Proprietate privată
Sfântu Gheorghe	4036	929	3107	2042	1670	372
Târgu Secuiesc	4005	832	3173	246	0	246
Baraolt	7835	1946	5889	4467	2276	2191
Covasna	5160	28	5132	9552	6060	3492
Întorsura Buzăului	3987	2	3985	1676	0	1676
Aita Mare	4279	43	4236	1954	315	1639
Arcuș	1720	167	1553	1438	0	1438
Barcani	3643	35	3608	2462	478	1984
Bățani	12151	98	12053	9487	120	9367
Belin	3365	0	3365	3294	194	3100
Bixad	2610	0	2610	3449	161	3288
Bodoc	4046	0	4046	3265	555	2710
Boroșneu Mare	5025	288	4737	1037	167	870
Brăduț	8846	16	8830	7657	0	7657
Brateș	2885	18	2867	0	0	0

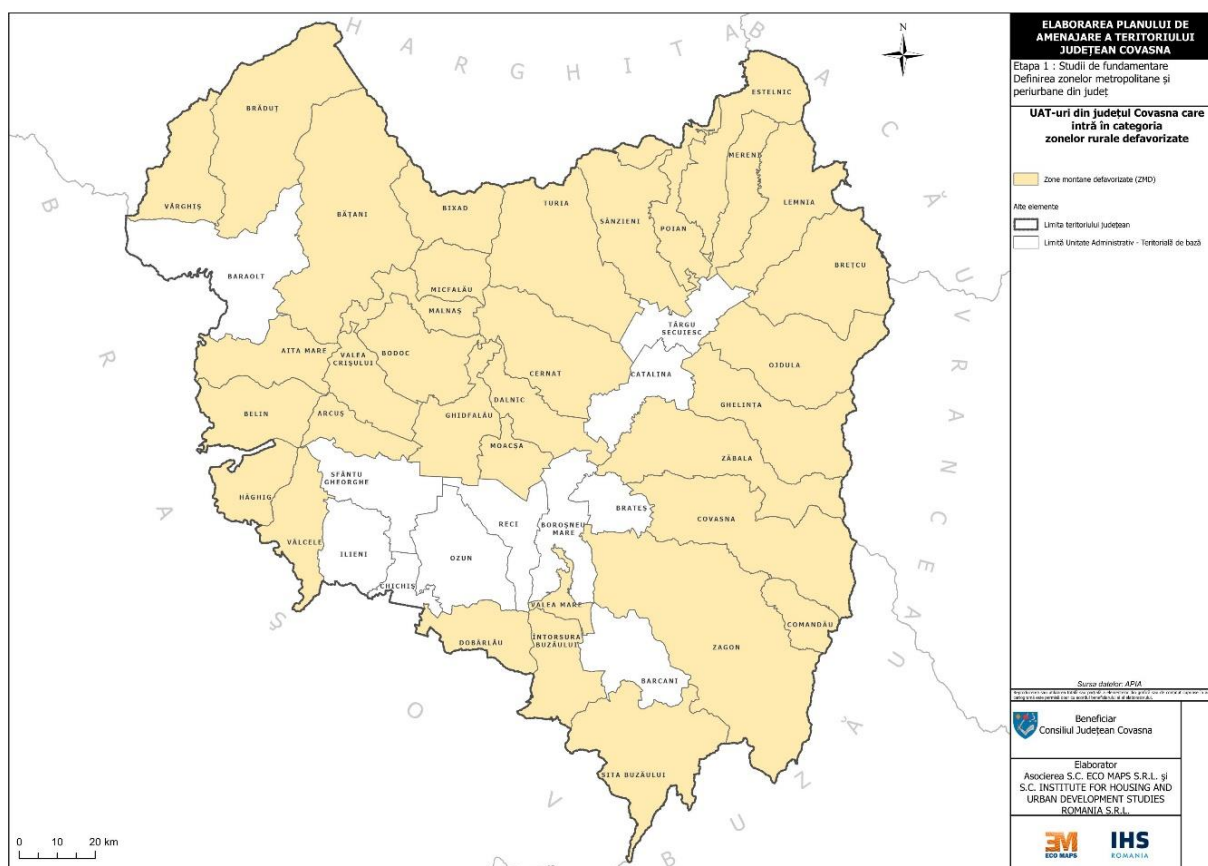
Brețcu	3132	1289	1843	8134	6457	1677
Catalina	4958	0	4958	86	0	86
Cernat	6197	38	6159	4690	628	4062
Chichiș	1855	29	1826	0	0	0
Comandău	596	0	596	2306	488	1818
Dalnic	2922	343	2579	1964	0	1964
Dobârlău	2316	16	2300	2782	744	2038
Estelnic	3516	1202	2314	6058	4285	1773
Ghelița	3764	5	3759	6430	3041	3389
Ghidfalău	4374	23	4351	2133	199	1934
Hăghig	2895	126	2769	1343	872	471
Ilieni	4269	155	4114	810	409	401
Lemnia	4040	11	4029	5885	5150	735
Malnaș	1865	0	1865	1846	160	1686
Mereni	2557	4	2553	1509	300	1209
Micfalău	2511	509	2002	1104	703	401
Moacșa	2316	14	2302	923	212	711
Ojdula	4169	214	3955	6661	3652	3009
Ozun	6090	49	6041	1445	443	1002
Poian	3366	14	3352	2472	2385	87
Reci	3747	28	3719	1214	641	573
Sânzieni	6459	15	6444	1767	1185	582
Sita Buzăului	3889	0	3889	8912	1361	7551
Turia	5829	291	5538	8261	3185	5076
Vâlcele	3126	39	3087	2406	2300	106
Valea Crișului	2588	128	2460	2411	803	1608
Valea Mare	980	0	980	722	509	213
Vârghiș	3625	14	3611	3031	1962	1069
Zăbala	6681	93	6588	5238	2139	3099
Zagon	7714	77	7637	20592	14529	6063
TOTAL	185939	9128	176811	165161	70738	94423

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Institutul European din România a elaborat în anul 2006 un studiu pentru identificarea zonelor defavorizate din spațiul rural și sprijinirea lor după aderarea la UE. Aceste zone au fost preluate în Programul Național de Dezvoltare Rurală și au stat la baza acordării diferitelor forme de sprijin pentru exploatarea agricole. Studiul a identificat o serie de zone defavorizate de condițiile naturale specifice, caracterizate de productivitate agricolă scăzută și de specificități legate de sol, climă, biodiversitate, relief etc.

La nivelul județului Covasna studiul identifică următoarele zone montane defavorizate (ZMD): Aita Mare, Arcuș, Bățani, Belin, Bixad, Bodoc, Brăduț, Brețcu, Cernat, Comandău, Covasna, Dalnic, Dobârlău, Estelnic, Ghelița, Ghidfalău, Hăghig, Întorsura Buzăului, Lemnia, Malnaș, Mereni, Micfalău, Moacșa, Ojdula, Poian, Sânzieni, Sita Buzăului, Turia, Vâlcele, Valea Crișului, Valea Mare, Vârghiș, Zagon, Zăbala.

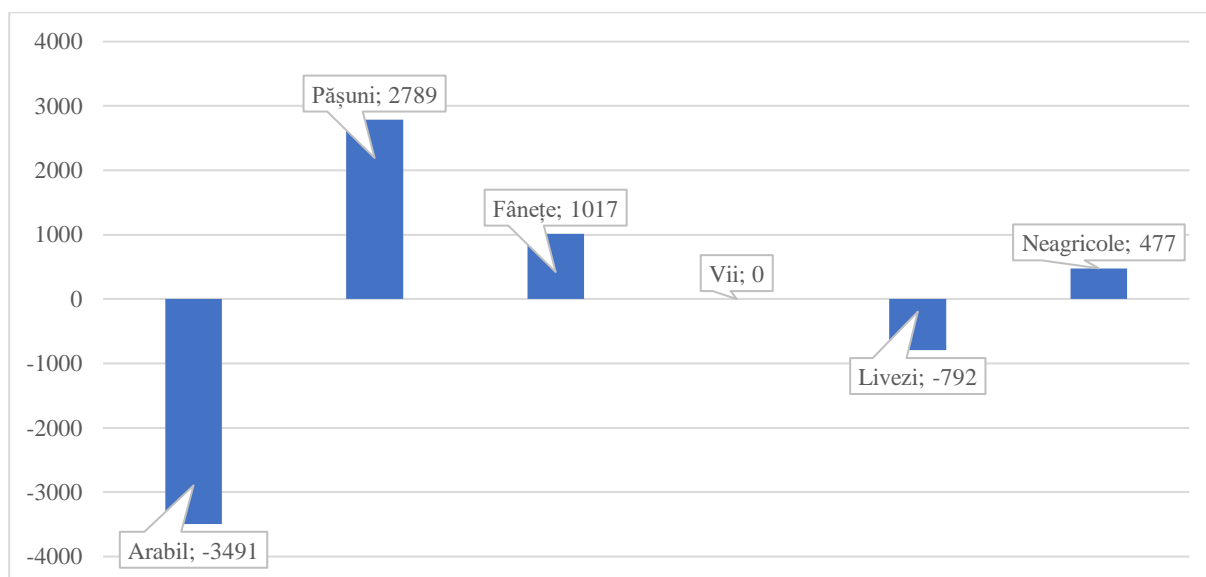
6 UAT din județul Covasna care intră în categoria zonelor rurale defavorizate

Sursa: APIA

În perioada scursă după anul 1989, modul de utilizare al terenurilor de la nivelul județului Covasna a înregistrat unele modificări structurale. Astfel, suprafața arabilă s-a redus cu circa 3500 ha, iar cea ocupată de livezi cu circa 800 ha, în timp ce suprafețele ocupate de pășuni și fânețe au crescut cu peste 3800 ha, iar cele neagricole cu circa 500 ha.

7 Dinamica modului de utilizare a terenurilor din județul Covasna, în perioada 1990-2014

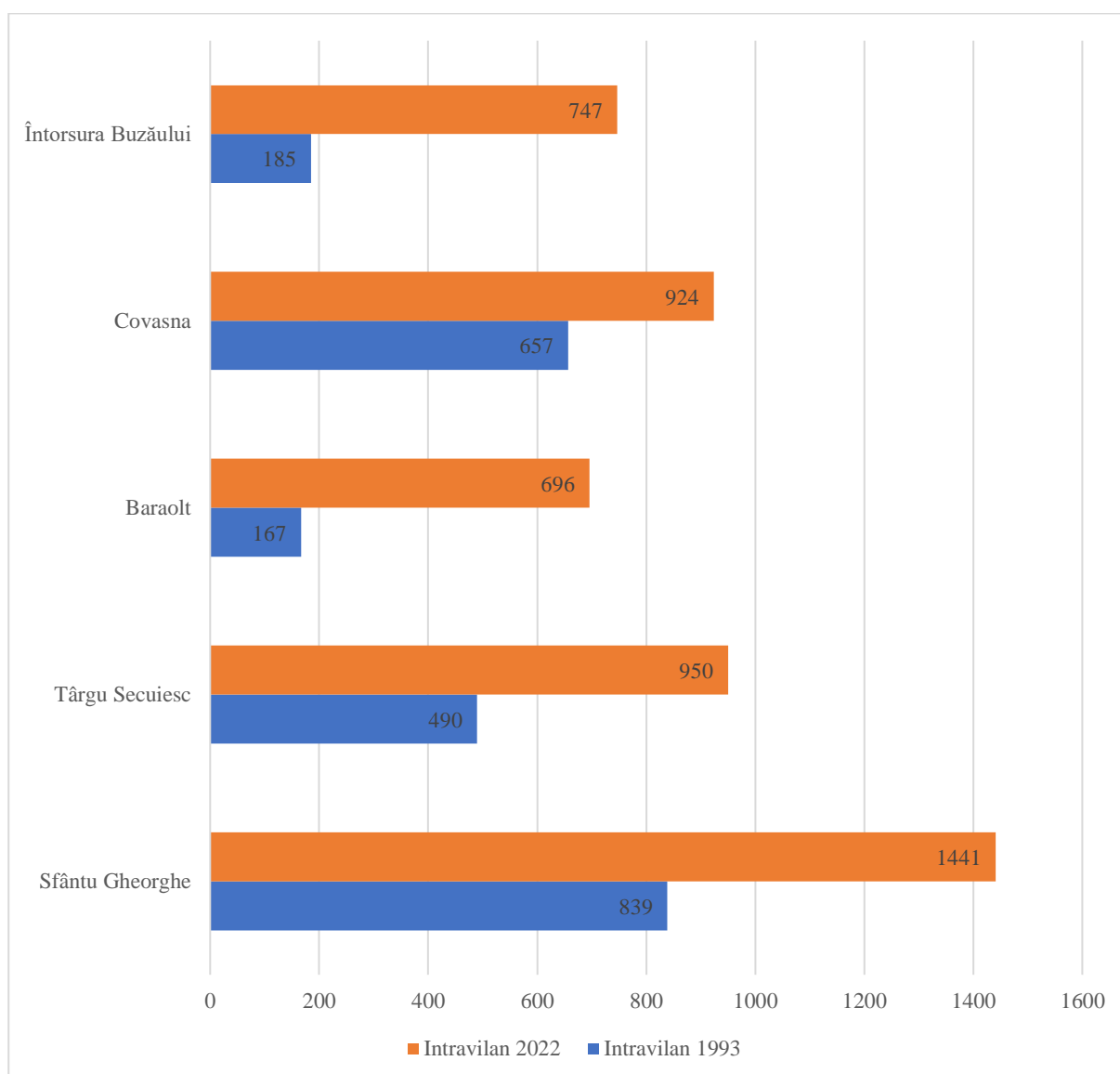
Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Suprafața cumulată a intravilanului celor cinci centre urbane din județ s-a dublat de la 2300 ha în 1989 la 4758 ha în 2022, în contextul în care populația acestora a scăzut semnificativ. Acest lucru denotă un fenomen de expansiune urbană necontrolată (așa-numit ”urban sprawl”), care denotă o utilizare ineficientă a vetrelor urbane.

În municipiul Sfântu Gheorghe intravilanul a crescut de la 800 la peste 1400 ha, principala zonă de extindere fiind cea vestică (cartiere Kolcza, Simeria). Se observă și tendința de extindere tentaculară a orașului, de-a lungul drumurilor către localitățile Arcuș, Șugaș și Ilieni. În municipiul Târgu Secuiesc intravilanul a crescut de la 490 la 950 ha, principalul front de extindere fiind cel de sud-est, către cartierul Ruseni. În orașul Covasna sporul de intravilan a fost de circa 270 ha, componenta de infrastructură și dotări turistice fiind un motor al expansiunii. În orașul Baraolt intravilanul a crescut spectaculos, de la 167 ha în 1989 la 696 ha în prezent, deși orașul a cunoscut un recul demografic și socio-economic vizibil. În mod similar, peste 500 ha au fost incluse după 1990 în intravilanul orașului Întorsura Buzăului, care s-a dezvoltat tentacular, mai ales de-a lungul DN 10. Trebuie totuși menționat faptul că aceste statistici se bazează pe bilanțurile teritoriale aprobate prin PUG-urile UAT-urilor din județ, context în care sunt actualizate doar la intervale mari de timp (10-15 ani).

Creșterea rapidă a suprafețelor din intravilan are la bază mai mulți factori. Primul factor principal a fost nevoia de extindere și de creștere a calității fondului locativ. Cei mai mulți cetățeni din mediul urban, mai ales cei cu venituri ridicate, și-au dorit în ultimele 2-3 decenii să se mute din apartamentele neîncăpătoare construite în perioada comunistă în case individuale spațioase, cu grădină și alte facilități moderne. Pe fondul disponibilității limitate a terenurilor și a prețurilor ridicate ale acestora, vilele și casele noi s-au dezvoltat mai ales în zonele periferice, sub forma unor așa-numite ”cartiere plombă”, adesea fără dotări publice corespunzătoare (străzi asfaltate, rețele de utilități, transport public etc.). Al doilea factor principal a fost legat de apariția unor investiții private. Chiar dacă majoritatea întreprinderilor comuniste și-au sistat activitatea, activelor lor (așa-numitele ”situri brownfield”) nu au fost decât parțial reutilizate pentru noi activități, context în care companiile private și-au dezvoltat capacitățile de producție, comerț, logistică etc. tot în zonele periferice, mai ales de-a lungul căilor principale de comunicații. Alți factori potențiali au fost nevoia de creștere a bazei de impozitare, încorporarea unor trupuri de localități dezvoltate izolat, dezvoltarea infrastructurii turistice, unele investiții publice etc.

8 Dinamica suprafețelor intravilane din localitățile urbane ale județului Covasna, în perioada 1993-2022

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

UAT-urile din județul Covasna și-au schimbat semnificativ suprafața administrativă după anul 1989, una dintre principalele cauze fiind divizarea administrativă a unui număr important de comune. Astfel, au fost înființate UAT-urile Bixad și Micfalău, prin desprinderea de comuna Malnaș, Arcuș (Valea Crișului), Valea Mare (Barcani), Dalnic (Moacșa), Estelnic (Poian) și Mereni (Lemnia). Acestea au preluat, în mod evident, și o parte din patrimoniul imobiliar al UAT-urilor divizate.

Totuși, există și situații de UAT-uri care nu au fost vizate de astfel de reorganizări administrative, dar care au pierdut o mare parte dintre terenurile agricole, după 1989: Târgu Secuiesc (-2594 ha), Sfântu Gheorghe (-1445 ha), Zăbala (-1118 ha), Ozun (-1003 ha), Baraolt (-563 ha), Covasna (-512 ha), Aita Mare (-482 ha) etc., În altă ordine de idei, alte UAT-uri fără astfel de modificări au câștigat terenuri agricole, cel mai bun exemplu fiind Brăduț (+1253 ha), Dobârlău (+998 ha), Ilieni (+875 ha), Bățani (+465 ha), Brețcu (+391 ha) etc. Aceste modificări s-au produs mai ales pe fondul reconstituirii dreptului de proprietate din ultimele trei decenii.

4 Dinamica suprafețelor agricole la nivel de UAT, în perioada 1990-2014

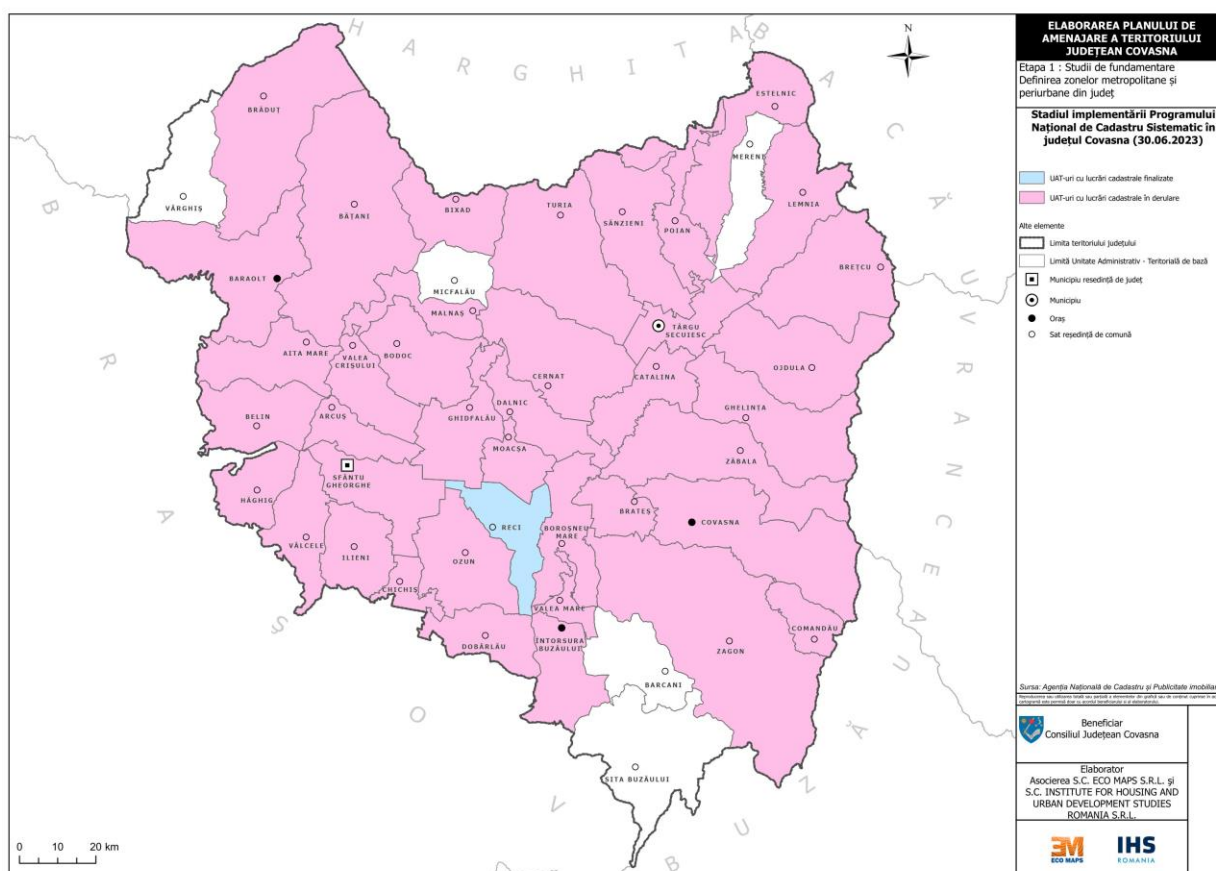
UAT	Suprafață agricolă 1990 (ha)	Suprafață agricolă 2014 (ha)	Diferență 2014 vs 1990	Observație
Județul Covasna	186416	185939	-477	
Sfântu Gheorghe	5481	4036	-1445	
Târgu Secuiesc	6599	4005	-2594	
Baraolt	8398	7835	-563	
Covasna	5672	5160	-512	
Întorsura Buzăului	3786	3987	201	
Aita Mare	4761	4279	-482	
Arcuș	0	1720	1720	Comună nou-înființată
Barcani	4596	3643	-953	Comună divizată
Bățani	11686	12151	465	
Belin	3189	3365	176	
Bixad	0	2610	2610	Comună nou-înființată
Bodoc	3815	4046	231	
Boroșneu Mare	5086	5025	-61	
Brăduț	7593	8846	1253	
Brateș	2724	2885	161	
Brețcu	2741	3132	391	
Catalina	4953	4958	5	
Cernat	6523	6197	-326	
Chichiș	2253	1855	-398	
Comandău	442	596	154	
Dalnic	0	2922	2922	Comună nou-înființată
Dobârlău	1318	2316	998	
Estelnic	0	3516	3516	Comună nou-înființată
Ghelița	3369	3764	395	
Ghidfalău	4866	4374	-492	
Hăghig	3166	2895	-271	
Ilieni	3394	4269	875	
Lemnia	5658	4040	-1618	Comună divizată
Malnaș	6728	1865	-4863	Comună divizată
Mereni	0	2557	2557	Comună nou-înființată
Micfalău	0	2511	2511	Comună nou-înființată
Moacșa	5220	2316	-2904	Comună divizată
Ojdula	4002	4169	167	
Ozun	7093	6090	-1003	

Poian	4970	3366	-1604	Comună divizată
Reci	4169	3747	-422	
Sânzieni	6511	6459	-52	
Sita Buzăului	3487	3889	402	
Turia	5596	5829	233	
Vâlcele	3043	3126	83	
Valea Crișului	4087	2588	-1499	Comună divizată
Valea Mare	0	980	980	Comună nou-înființată
Vârghiș	4022	3625	-397	
Zăbala	7799	6681	-1118	
Zagon	7620	7714	94	

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În tabelul de mai jos este prezentat modul de utilizare al terenurilor de la nivelul fiecărui UAT, la nivelul anului 2017, cu mențiunea că acesta va suferi modificări o dată cu finalizarea Programului Național de Cadastru și Carte Funciară, preconizată inițial pentru anul 2023, dar care se va prelungi cu încă câțiva ani. În prezent, doar comuna Reci a finalizat lucrările de realizare a cadastrului sistematic, într-un stadiu avansat fiind și localitățile Catalina, Cernat, Dalnic, Malnaș și Ojdula.

9 Stadiul implementării Programului Național de Cadastru Sistematic în județul Covasna, în anul 2023

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor puse la dispoziție de ANCP

5 Modul de utilizare al terenurilor la nivel de UAT, în anul 2014

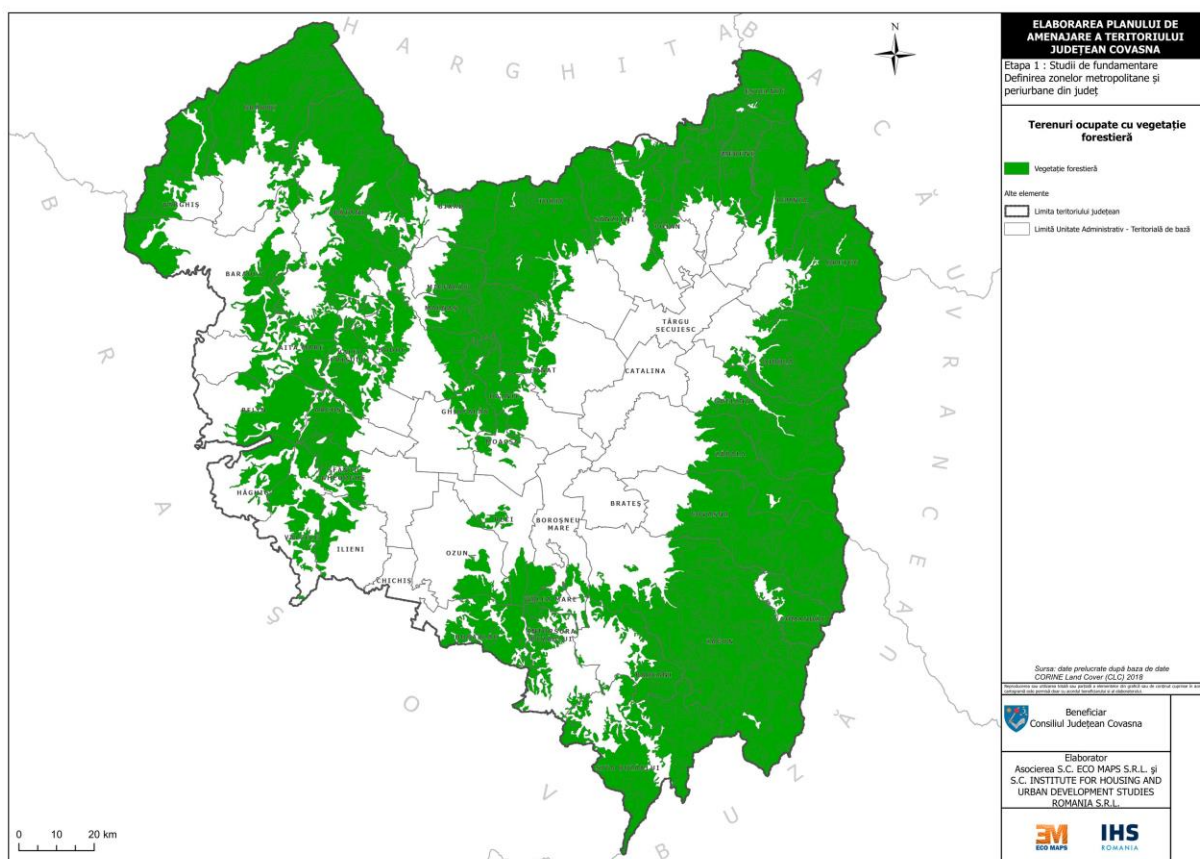
UAT	Teren arabil (ha)	Pășuni (ha)	Fânețe (ha)	Livezi (ha)	Păduri (ha)	Ape (ha)	Construcții (ha)	Căi de comunicații (ha)	Terenuri degradate și neproductive (ha)
Județul Covasna	83151	60915	41281	592	165161	2971	11195	4795	919
Sfântu Gheorghe	2265	1227	492	52	2042	60	918	233	3
Târgu Secuiesc	3137	302	561	5	246	90	498	81	5
Baraolt	3737	2418	1629	51	4467	158	355	332	253
Covasna	1652	2796	710	2	9552	109	476	206	8
Întorsura Buzăului	783	913	2291	0	1676	55	221	113	38
Aita Mare	1412	1012	1833	22	1954	83	154	74	8
Arcuș	843	675	200	2	1438	12	274	30	126
Barcani	354	2103	1186	0	2462	50	229	186	4
Bățani	2718	5947	3475	11	9487	139	260	154	41
Belin	1669	1151	529	16	3294	93	203	72	44
Bixad	647	763	1192	8	3449	22	76	52	4
Bodoc	1796	1251	929	70	3265	80	209	148	14
Boroșneu Mare	2901	1043	1080	1	1037	77	266	124	7
Brăduț	3274	3143	2378	51	7657	79	226	151	14
Brateș	2288	47	550	0	0	25	355	127	0
Brețcu	700	1239	1188	5	8134	55	192	83	7
Catalina	3764	440	754	0	86	71	276	115	4
Cernat	4712	907	575	3	4690	2	406	129	15
Chichiș	1376	75	400	4	0	62	118	107	0
Comandău	0	500	96	0	2306	84	71	76	2
Dalnic	2019	558	345	0	1964	29	190	45	12
Dobârlău	997	788	525	6	2782	33	113	83	4
Estelnic	634	2319	549	14	6058	6	134	35	0
Ghelința	1595	1400	731	38	6430	76	230	90	26
Ghidfalău	3351	673	289	61	2133	35	211	86	8
Hăghig	1707	965	216	7	1343	139	112	64	11
Ilieni	2780	1027	431	31	810	70	134	147	8
Lemnia	1446	2105	473	16	5885	61	163	125	0
Malnaș	435	914	515	1	1846	22	89	20	88
Mereni	881	1337	325	14	1509	4	198	37	75
Micfalău	598	1093	794	26	1104	14	67	26	0
Moacșa	1747	335	227	7	923	125	163	40	10

Ojdula	1440	1565	1159	5	6661	55	236	133	3
Ozun	3329	1484	1270	7	1445	121	641	106	0
Poian	1446	1200	716	4	2472	64	52	107	5
Reci	2836	502	405	4	1214	115	308	102	5
Sânzieni	2078	2610	1771	0	1767	80	251	169	0
Sita Buzăului	406	2165	1318	0	8912	53	258	93	0
Turia	2828	1009	1992	0	8261	22	499	108	0
Vâlcele	1553	1253	315	5	2406	83	123	90	4
Valea Crișului	1075	1094	398	21	2411	14	216	44	0
Valea Mare	295	450	235	0	722	9	42	30	0
Vârghiș	938	1144	1530	13	3031	63	111	150	44
Zăbala	3735	1378	1564	4	5238	124	391	134	11
Zagon	2974	3595	1140	5	20592	148	480	138	8

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În zona montană din estul, sud-estul, nordul și nord-estul județului se găsesc UAT-urile cu cele mai extinse suprafețe de pădure: Zagon (20.592 ha), Covasna (9552 ha), Bățani (9487 ha), Sita Buzăului (8912 ha), Turia (8261 ha), Brețcu (8134 ha), Brăduț (7657 ha), Ojdula (6661 ha), Ghelinta (6430 ha) etc. Comunele Chichiș și Brateș nu dispun de fond forestier, Catalina 86 ha, iar municipiul Târgu Secuiesc doar 246 ha de pădure.

10 Distribuția teritorială a suprafețelor cu vegetație forestieră

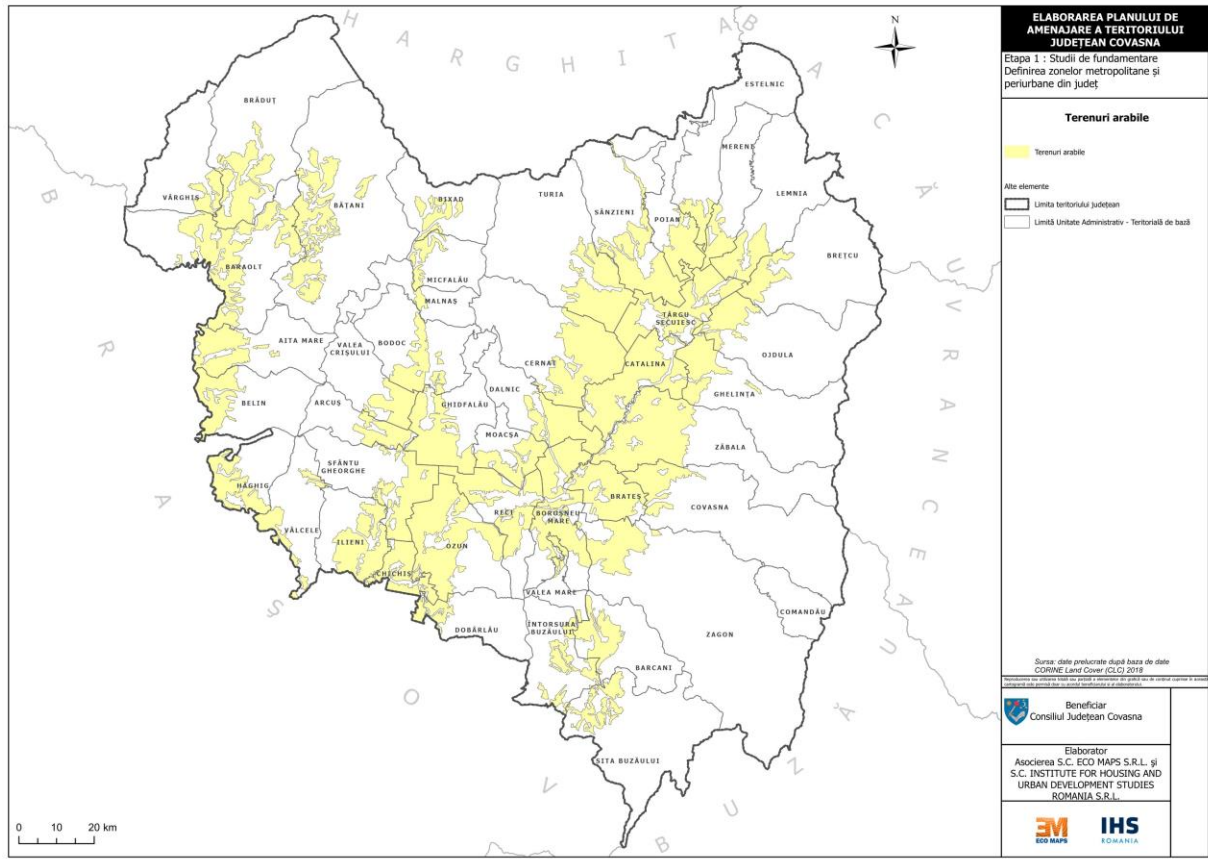

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

Terenurile arabile ocupă suprafețe mari în UAT-urile din zonele depresionare: Cernat (4712 ha), Catalina (3764 ha), Baraolt (3737 ha), Zăbala (3735 ha), Ghidfalău (3351 ha), Ozun (3329 ha), Brăduț (3274 ha) și Târgu Secuiesc (3137 ha). În aceste zone este de așteptat să vedem în următorii ani o tendință de transformare a exploatațiilor individuale de mici dimensiuni în unele medii și mari, cu nivel ridicat de tehnologizare. Acest fenomen va fi accentuat de îmbătrânirea forței de muncă din agricultură și de interesul redus al tinerilor pentru agricultură.

La polul opus, comuna Comandă nu are terenuri arabile, iar UAT-urile Valea Mare, Barcani, Sita Buzăului și Malnaș au sub 500 ha de astfel de suprafețe.

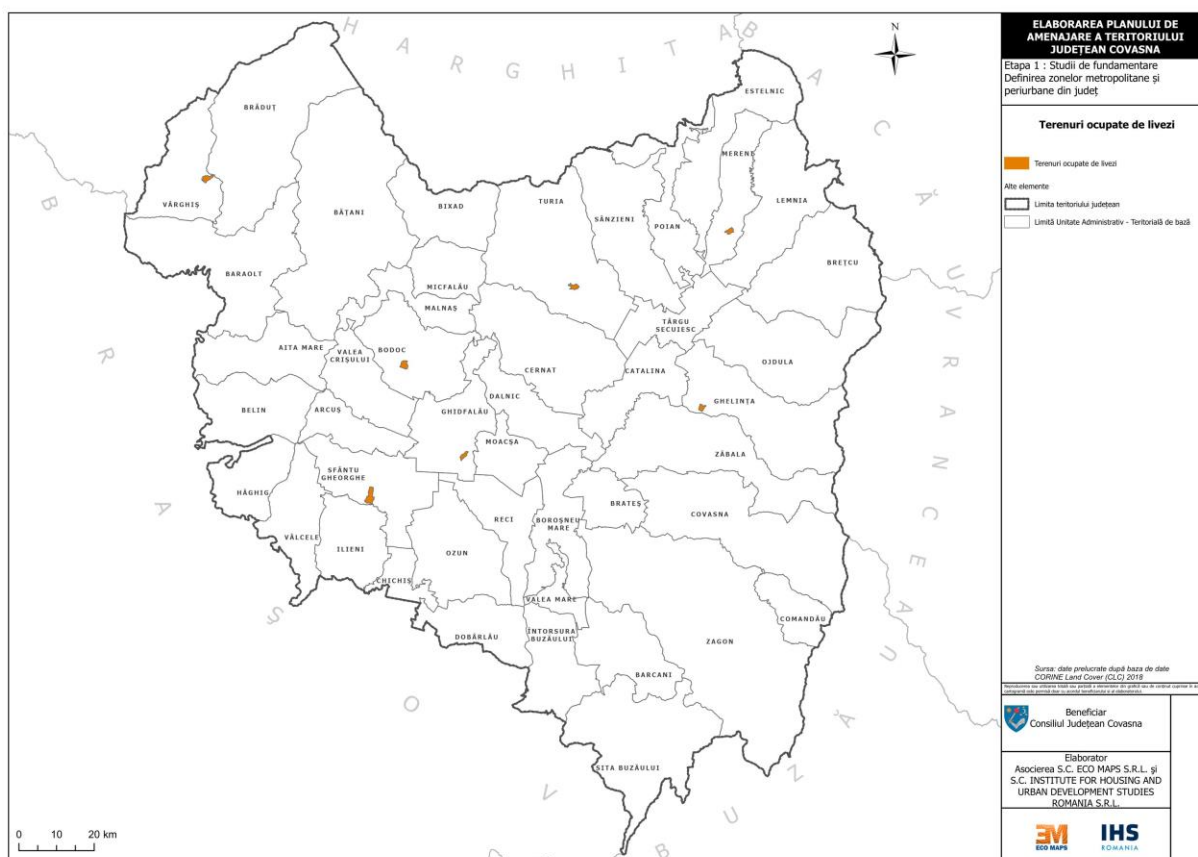
11 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate de terenuri arabile

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

Livezile ocupă suprafețe foarte restrânse, astfel că doar în municipiul Sfântu Gheorghe, orașul Baraolt, comunele Bodoc, Brăduț și Ghidfalău au un fond pomicol între 50 și 100 ha.

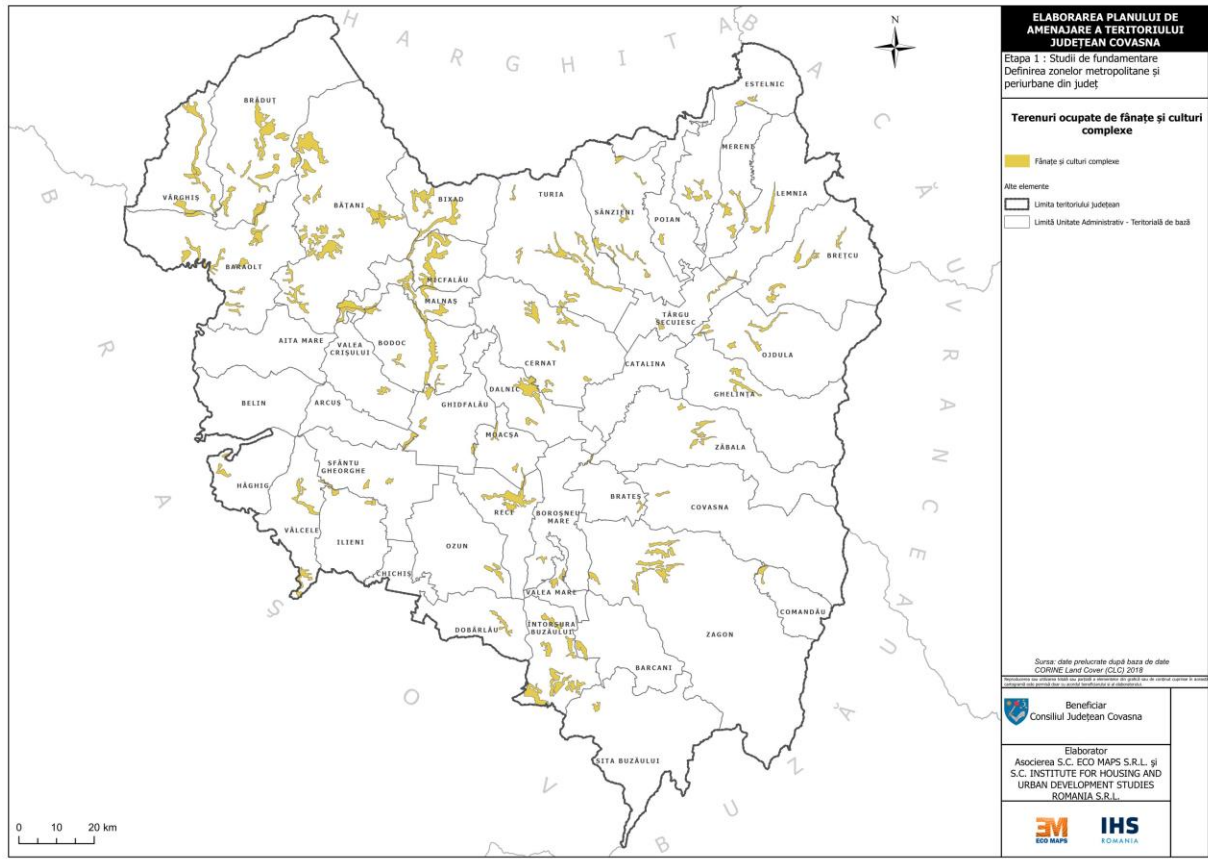
12 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate cu livezi

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

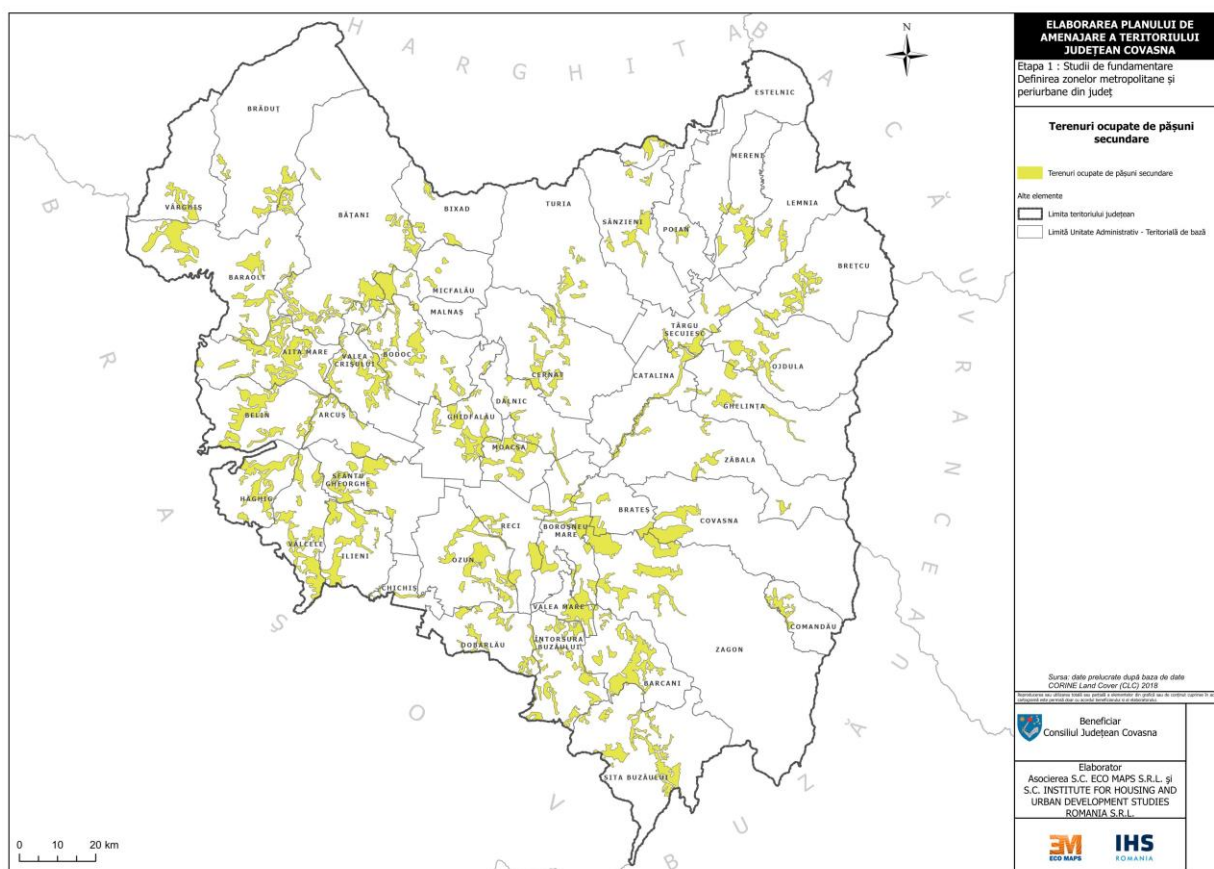
Pășunile și fânețele ocupă mai extinse în zonele de depresiune mai înalte, unde activitatea de creștere a animalelor este tradițională. Dintre acestea putem menționa: Bățani (9422 ha), Brăduț (5521 ha), Zagon (4735 ha), Sânzieni (4381 ha), Baraolt (4047 ha), Covasna (3506 ha), Sita Buzăului (3483 ha), Barcani (3289 ha), Întorsura Buzăului (3204 ha) și Turia (3001 ha). Toate aceste pășuni nu sunt tratate chimic, context în care potențialul pentru agricultură ecologică este unul enorm. Totuși, doar 12% dintre pășuni erau în anul 2022 certificate ecologic, conform datelor APIA Covasna. UAT-urile din județ dispun de amenajamente pastorale care reglementează modul de îngrijire a pajiștilor publice/private și care stau la baza acordării de subvenții pentru fermierii care le utilizează.

13 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate cu fânețe și culturi complexe

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

14 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate cu pășuni secundare

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

Apele ocupă suprafețe mai mari în orașele Baraolt (158 ha) și Covasna (109 ha), precum și în comunele Zagon (148 ha), Hăghig (139 ha), Bățani (139 ha), Moacșa (125 ha), Zăbala (124 ha), Ozun (121 ha), Reci (115 ha) etc. Per ansamblu, județul nu dispune de lacuri de mari dimensiuni care să fie utilizate pentru producția de hidroenergie sau pentru ferme piscicole mari.

Suprafețe extinse ocupate cu construcții și curți regăsim mai ales în cazul centrelor urbane (918 ha în Sfântu Gheorghe, 498 ha în Târgu Secuiesc, 476 ha în Covasna, 355 ha în Baraolt), dar și în unele comune, precum: Ozun (641 ha), Turia (499 ha), Zagon (488 ha), Cernat (406 ha), Zăbala (391 ha), Brateș (355 ha), Reci (308 ha) etc. Acestea au, în general, mai multe sate componente cu curți generoase, unități industriale (de ex. Reci), zone turistice (de ex. Balványos – Turia) etc.

Căile de comunicații ocupă suprafețe mai mari în localitățile din zona Depresiunii Baraolt (332 ha în Baraolt, 154 ha în Bățani, 151 ha în Brăduț, 150 ha în Vârghiș), în municipiul Sfântu Gheorghe (233 ha), orașul Covasna (206 ha), respectiv izolat în câteva comune din județ (186 ha în Barcani, 169 ha în Sânzieni, 148 ha în Bodoc etc.). Pe fondul finalizării variantei de ocolire a municipiului Sfântu Gheorghe, precum și a autostrăzii Brașov-Bacău suprafața de teren ocupată de căi de comunicații va crește semnificativ.

Terenurile degradate și neproductive ocupă suprafețe mai extinse doar în orașul Baraolt (253 ha), unde există foste perimetre miniere, respectiv în comunele Arcuș (126 ha – fosta mină Valea Crișului, actualmente acoperită de apă), Malnaș (88 ha – cu exploatări importante de roci pentru construcții) și Mereni (75 ha).

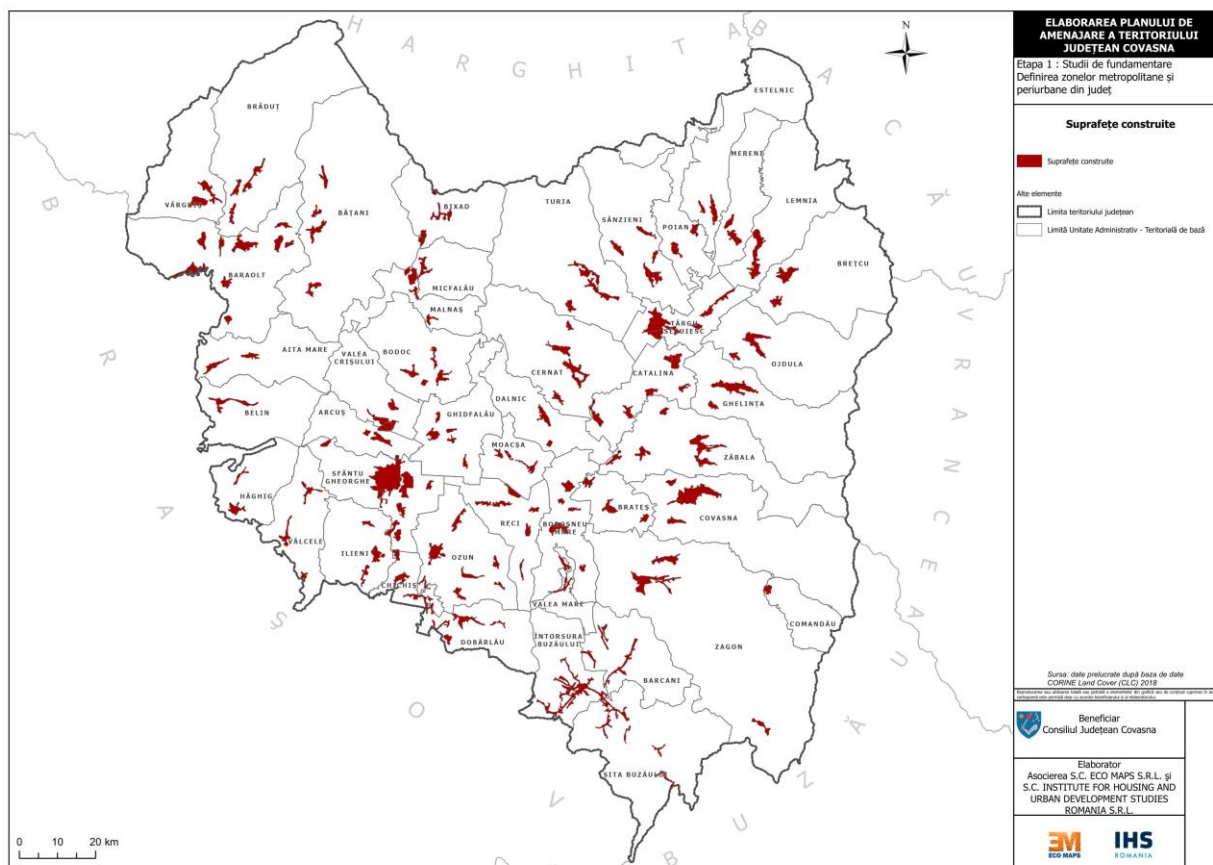
Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (2013), în cadrul Studiul nr. 17 ”Caracteristicile localităților urbane și rurale”, propune eficientizarea utilizării prudente și

ecologice a teritoriului, ca resursă principală a dezvoltării. Studiul propune în acest sens doi indici, respectiv:

- Pentru analiza situației utilizării terenului, **indicele POTA, procentul de ocupare a teritoriului administrativ (%)** = suprafața ocupată de construcții și căi de comunicații raportată la suprafața teritoriului administrativ al UAT;
- Pentru controlul propunerilor de dezvoltare, **indicele PITA, procentul teritoriului intravilan din teritoriul administrativ (%)** = suprafața teritoriului intravilan propus prin PUG raportată la suprafața teritoriului administrativ al UAT.

Indicele POTA are o valoare medie la nivelul județului Covasna de 4,3%, însă acesta variază semnificativ de la o UAT la alta. Astfel, în cazul municipiului Sfântu Gheorghe acest indice atinge valoarea maximă de 15,8%, în timp ce în municipiul Târgu Secuiesc și în comunele Brateș și Chichiș are valori între 10 și 15%. La polul opus, regăsim comune cu un grad foarte redus (sub 3%) de ocupare a terenurilor cu construcții: Bățani, Bixad, Brăduț, Brețcu, Estelnic, Lemnia, Malnaș, Micfalău, Poian, Sita Buzăului și Zagon. Valorile indicelui sunt puternic influențate de extensia suprafeței administrative, context în care comunele din zona montană au valori mai mici decât cele din depresiuni, unde sunt concentrate așezările umane și activitățile economice.

15 Distribuția teritorială a suprafețelor ocupate de construcții

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor Corine Land Cover 2018

Indicele PITA înregistrează o valoare medie de 5,4% la nivelul județului Covasna, ușor mai ridicată decât cea a POTA, ceea ce indică faptul că în intravilanul UAT-urilor există și suprafețe importante de terenuri neconstruite. Și în acest caz se observă diferențe foarte mari între UAT-uri. În cele două municipii, în orașul Întorsura Buzăului, precum și în comuna Chichiș intravilanul ocupă între 15% și 20% din suprafața administrativă totală. Valori cuprinse între 10 și 15% se înregistrează și în orașul Covasna, respectiv în comuna Barcani. Cele mai scăzute valori

(sub 3%) ale PITA se înregistrează în comunele Bățani, Bixad, Brăduț, Brețcu, Estelnic, Ghidfalău, Micfalău, Poian, Vârghiș și Zagon.

Variațiile indicatorului sunt date mai ales de tipologia satelor. Astfel, ponderea intravilanului este mai mare în Depresiunea Întorsura Buzăului, unde cele mai multe așezări sunt de tip răsfirat, cu curți generoase, adesea chiar și cu terenuri agricole intercalate între locuințe. În altă ordine de idei, în depresiunile Baraolt, Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc predomină așezările de tip concentrat, cu vetre mai bine conturate și locuințe apropiate unele de altele.

Utilizarea terenurilor de la nivelul județului Covasna este semnificativ influențată de existența unor zone protejate prin lege (OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice), în scop științific, social sau estetic. Prin urmare, circa 20% din suprafața județului se suprapune peste astfel de arii care impun anumite restricții cu privire la utilizarea sau schimbarea destinației terenurilor.

Acestea arii cuprind:

- Situri de Importanță Comunitară – în număr de 16:
 - ROSCI0056 Dealul Ciocaș - Dealul Vițelului (822 ha)
 - ROSCI0256 Turbăria Ruginosu Zagon (350 ha)
 - ROSCI0130 Oituz-Ojdula (15319 ha)
 - ROSCI0037 Ciomad – Balványos (5993 ha)
 - ROSCI0241 Apa Lină – Honcsok (2461 ha)
 - ROSCI0242 Apa Roșie (66 ha)
 - ROSCI0091 Herculian (12881 ha)
 - ROSCI0111 Mestecănișul de la Reci (2104 ha)
 - ROSCI0036 Cheile Vârghișului (205 ha)
 - ROSCI0329 Oltul Superior (746 ha)
 - ROSCI0374 Râul Negru (2315 ha)
 - ROSCI0280 Buzăul Superior (196 ha)
 - ROSCI0229 Siriu (1 ha)
 - ROSCI0208 Putna – Vrancea (56 ha)
 - ROSCI0327 Nemira – Lapoș (78 ha)
 - ROSCI0047 Creasta Nemirei (1 ha)
- Arii de Protecție Specială Avifaunistică - în număr de 5:
 - ROSPA0082 Munții Bodoc-Baraolt (56429 ha)
 - ROSPA0147 Valea Râului Negru (2315 ha)
 - ROSPA0027 Dealurile Homoroadelor (10160 ha)
 - ROSPA0037 Dumbrăvița – Rotbav – Măgura Codlei (210 ha)
 - ROSPA0169 Tinovul Apa Lină – Honcsok (2461 ha)
- Rezervații naturale de interes național: în număr de 4:
 - Mestecănișul de la Reci - Bălțile de la Ozun - Sântionlunca (2020 ha)
 - Dealul Ciocaș – Dealul Vițelului (976,6 ha)
 - Turbăria Ruginosu (355 ha)
 - Cheile Vârghișului (205,5 ha)

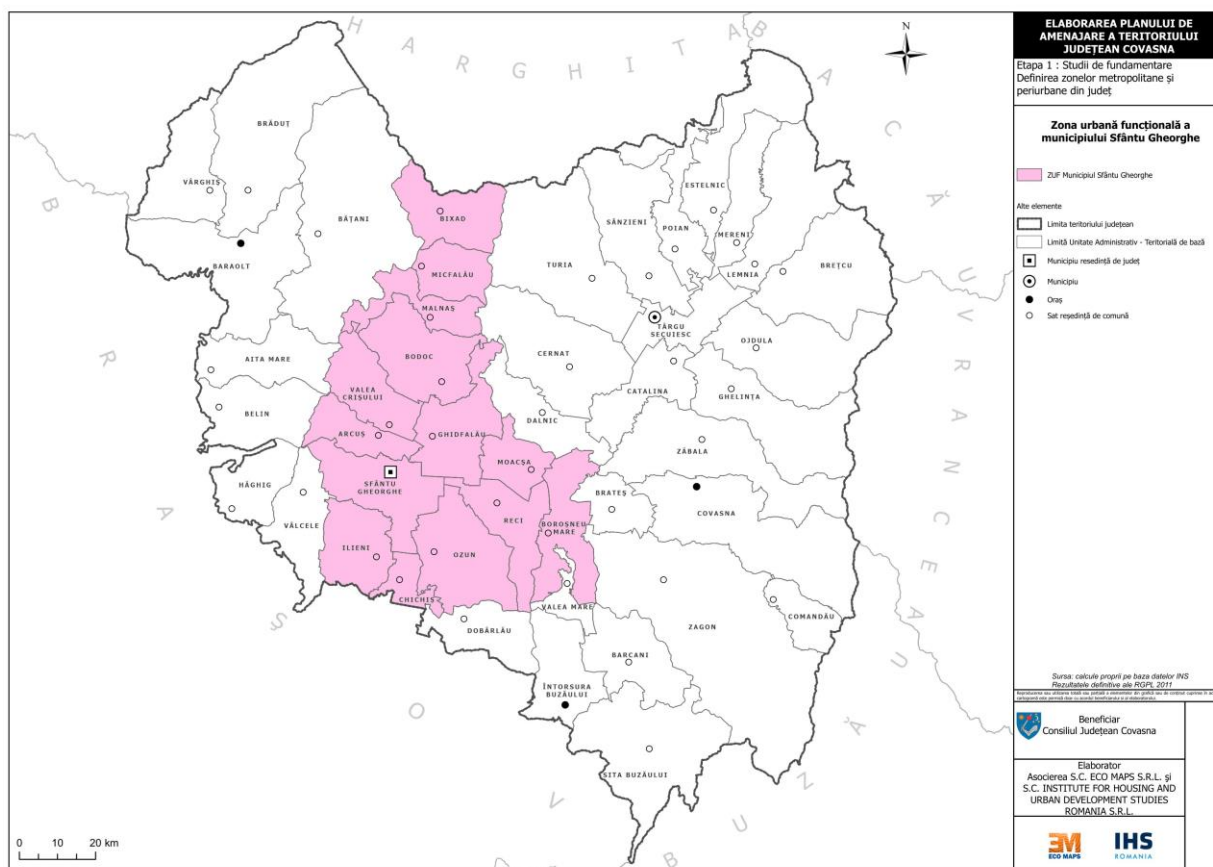
1.2. FORMELE DE ASOCIERE A UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE

1.2.1. Zonele urbane funcționale (periurbane) și zonele metropolitane

Metodologia adoptată de OECD și de Comisia Europeană¹ pentru delimitarea zonelor urbane funcționale indică faptul că în componența acestor zone funcționale intră acele unități administrativ-teritoriale din care minim 15% din populația ocupată totală face naveta către nucleul urban al respectivului areal. Pentru a asigura congruența teritorială a respectivelor zone funcționale, se includ enclavele (unitățile care nu îndeplinesc respectivul criteriu, dar sunt înconjurate de altele care o fac), respectiv se exclud exclavele (unități care îndeplinesc criteriu de 15%, dar care sunt înconjurate de de altele care nu se află în aceeași situație).

Aplicând această metodologie, se poate observa că zona urbană funcțională a municipiului Sfântu Gheorghe cuprinde un număr de 13 comune, respectiv: Arcuș, Valea Crișului, Ghidfalău, Moacșa, Ilieni, Reci, Bodoc, Micfalău, Malnaș, Ozun, Boroșneu Mare, Bixad și Chichiș.

16 Zona urbană funcțională a municipiului Sfântu Gheorghe

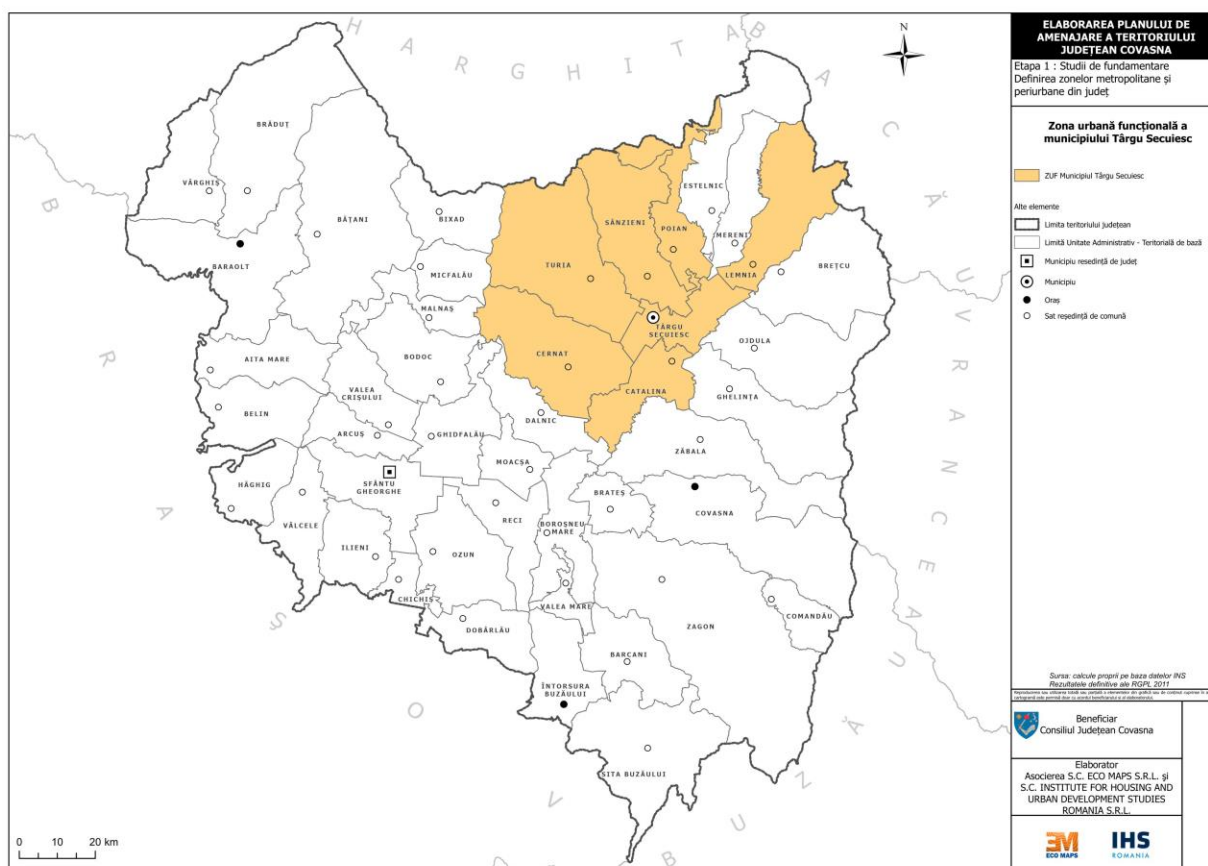

Sursa: Planșă proprie pe baza rezultatelor finale ale RPL 2011

Municipiul Târgu Secuiesc are, la rândul său, o zonă urbană funcțională relativ restrânsă, care include doar comunele Sânzieni, Poian, Lemnia, Catalina, Turia și Cernat.

¹ <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf>

17 Zona urbană funcțională a municipiului Târgu Secuiesc

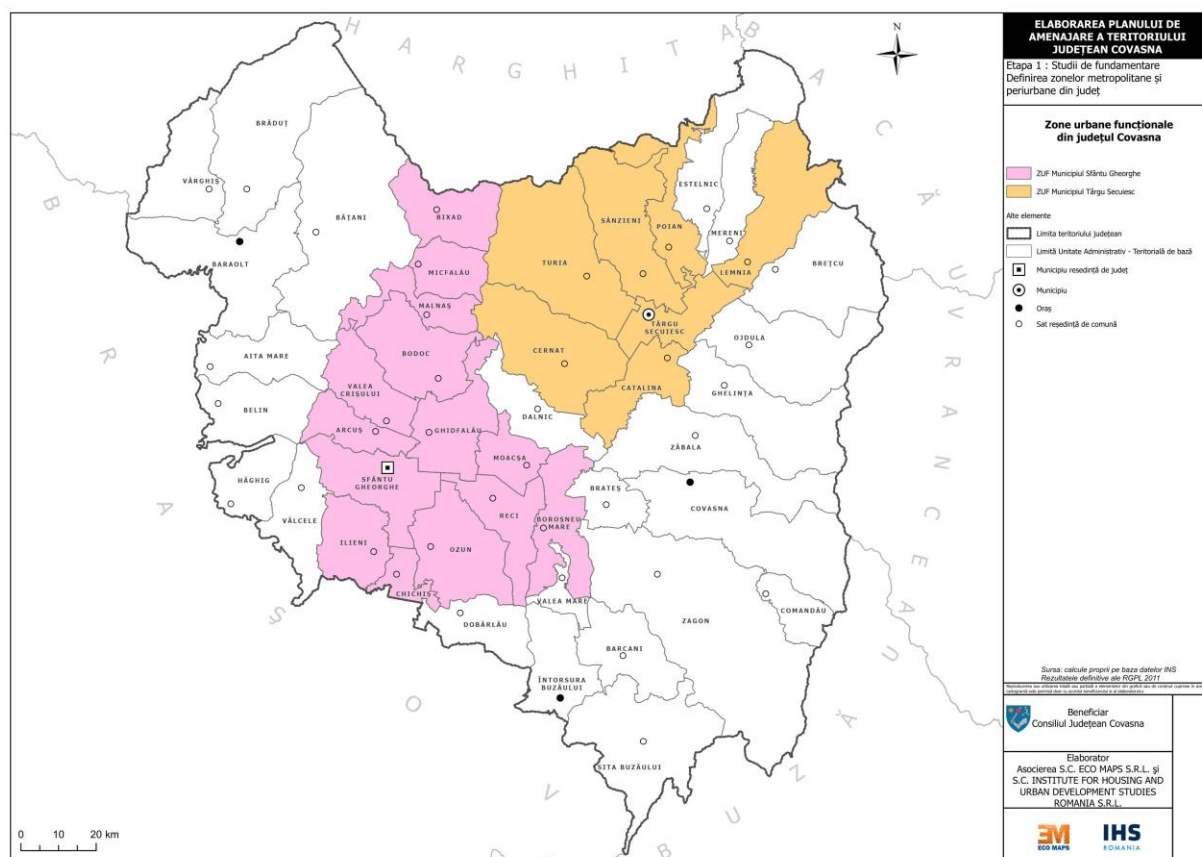
Sursa: Planșă proprie pe baza rezultatelor finale ale RPL 2011

În schimb, orașele mici din județ nu au o zonă urbană funcțională, în contextul în care niciuna dintre comunele învecinate nu îndeplinește criteriul legat de intensitatea navetismului (15% din populația ocupată totală). Comunele Dobârlău, Hăghig și Vâlcele sunt parte integrantă din zona urbană funcțională a Brașovului.

Rata navetismului înregistrează cele mai mici valori (sub 15%) în comunele izolate față de cele două municipii și de coridoarele mari de transport: Comandău, Estelnic, Dalnic și Belin.

Cele două zone urbane funcționale din jurul celor două municipii reunesc în prezent aproape 58% din populația județului. Cu toate acestea, zona urbană funcțională a municipiului Sfântu Gheorghe a scăzut cu 6,7% între recensămintele din 2011 și 2022, iar cea a municipiului Târgu Secuiesc cu 8,9%.

18. Zonile urbane funcționale din județul Covasna

Sursa: Planșă proprie pe baza rezultatelor finale ale RPL 2011

6 Configurația zonelor urbane funcționale ale orașelor din județul Covasna

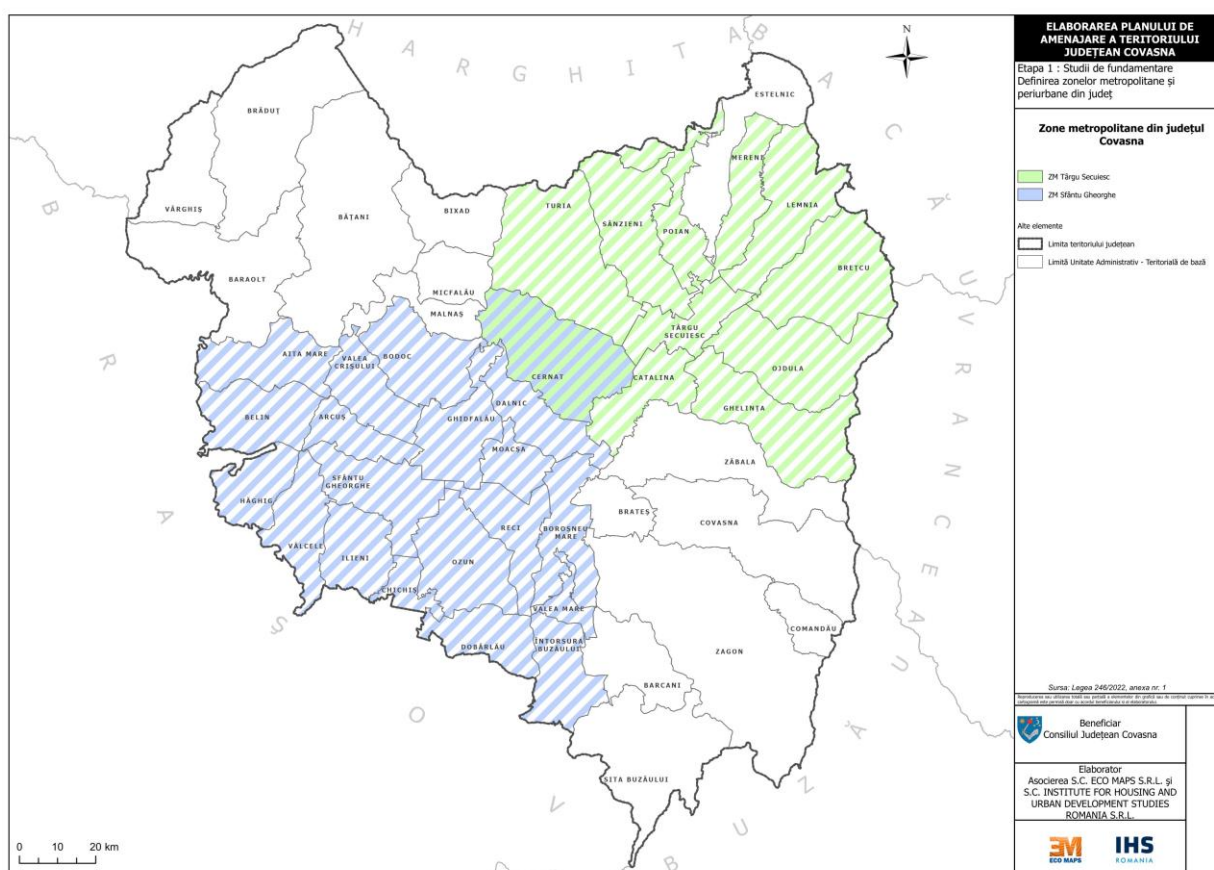
Zona urbană funcțională	UAT componente	Populație stabilă (RGPL 2011)	Populație stabilă (RGPL 2021)	Populația cu domiciliul la 1 ianuarie 2023
Sfântu Gheorghe	Sfântu Gheorghe	56006	50080	61807
	Arcuș	1722	1519	1727
	Bixad	1585	1799	1708
	Bodoc	2481	2531	2563
	Borosneu Mare	3186	3097	3291
	Chichiș	1540	1537	1497
	Ghidfalău	2614	2660	2654
	Ilieni	2181	2036	2072
	Malnaș	1024	1087	1004
	Micfalău	1635	1805	1728
	Moacșa	1239	1201	1249
	Ozun	4213	4430	4567
	Recii	2259	2304	2287
Valea Crișului	2354	2307	2459	
TOTAL	84039	78393	90613	
Târgu Secuiesc	Târgu Secuiesc	18491	16243	19016
	Sânzieni	4582	4408	4554
	Poian	1768	1647	1711
	Lemnia	1936	1708	1783
	Catalina	3378	3200	3255

	Turia	4027	3622	3815
	Cernat	3978	3936	3959
	TOTAL	38160	34764	38093
TOTAL ZUF-uri COVASNA		122199	113157	128706

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. Rezultatele definitive ale RGPL 2011

În anul 2022 s-a constituit Asociația Dezvoltare Intercomunitară ”Zona Metropolitană Sepsi” care include municipiul Sfântu Gheorghe și comunele Ilieni, Reci, Ozun, Chichiș, Arcuș, Valea Crișului, Ghidfalău, Micfalău, Bodoc, Malnaș, Bixad și Moacșa. Scopul asocierii este de a facilita cooperarea între UAT-uri și de a crea un instrument de dezvoltare durabilă a întregii zone. Printre obiectivele vizate se mai numără și identificarea căilor și mijloacelor de îmbunătățire a infrastructurii, inițierea și derularea proiectelor comune care să contribuie la atenuarea discrepanțelor de dezvoltare dintre localități, elaborarea și implementarea strategiilor și programelor de dezvoltare integrată a zonei metropolitane, elaborarea unui plan de mobilitate urbană durabilă, valorificarea potențialului economic local, sprijinirea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, stimularea și atragerea de investiții private din țară și străinătate, promovarea patrimoniului cultural și a potențialului zonei.

19. Componenta asociațiilor de dezvoltare intercomunitară metropolitană din jurul municipiilor Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor transmise de autoritățile locale

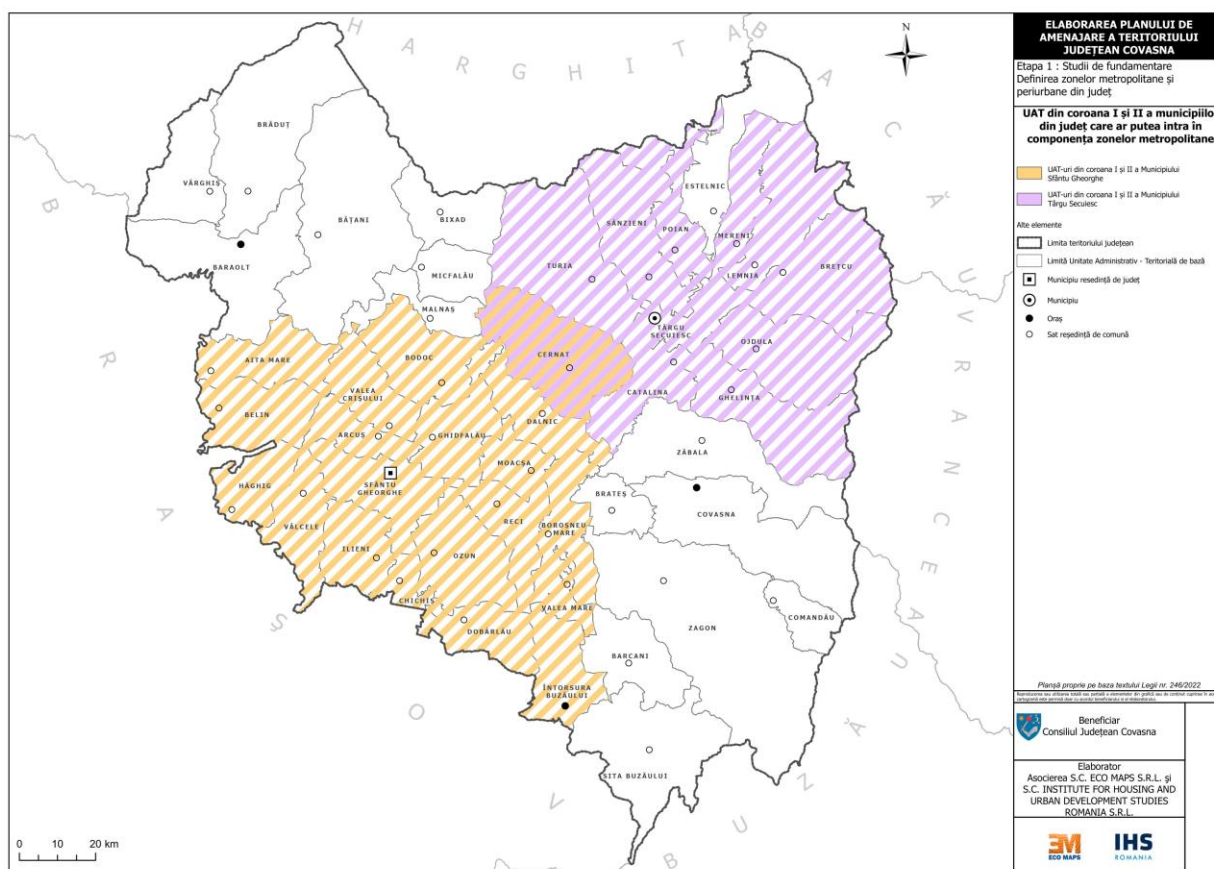
În anul 2021 a fost înființată Asociația de Dezvoltare Intercomunitară ”Zona Metropolitană Târgu Secuiesc – Covasna”, formată din municipiul Târgu Secuiesc, orașul

Covasna și comunele Brateș, Brețcu, Boroșneu Mare, Catalina, Cernat, Comandău, Dalnic, Estelnic, Ghelița, Lemnia, Mereni, Ojdula, Poian, Sânzieni, Turia, Zagon și Zăbala. Asociația are ca scop dezvoltarea durabilă a unităților administrativ-teritoriale care alcătuiesc asociația, din perspectiva relațiilor economice, administrative, educaționale, de sănătate, sociale, culturale, turistice și sportive, existente între autoritățile administrației publice locale componente ale zonei, prin facilitarea negocierii la nivel guvernamental și la nivel european a proiectelor de dezvoltare. Printre obiectivele asumate prin Statut, se numără: dezvoltarea infrastructurii de transport de importanță regională și națională, îmbunătățirea mediului economic de importanță regională și locală, promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă sau reducerea sărăciei, prin dezvoltarea infrastructurii în vederea promovării incluziunii sociale.

Guvernul României a aprobat Legea nr. 246/2022 privind zonele metropolitane care definesc teritoriul metropolitan ca fiind format din primele două coroane urbane din jurul municipiilor reședință de județ, respectiv din prima coroană urbană pentru restul municipiilor. În cazul municipiului Sfântu Gheorghe acest lucru ar conduce la o zonă metropolitană formată din 19 UAT-uri, respectiv: Întorsura Buzăului, Aita Mare, Arcuș, Belin, Bodoc, Boroșneu Mare, Cernat, Chichiș, Dalnic, Dobârlău, Ghidfalău, Hăghig, Ilieni, Moacșa, Ozun, Reci, Valea Crișului, Valea Mare și Vâlcele

În cazul Municipiului Târgu Secuiesc, în accepțiunea noii legi, zona metropolitană ar cuprinde comunele Brețcu, Catalina, Cernat, Ghelița, Lemnia, Mereni, Ojdula, Poian, Sânzieni și Turia.

20 UAT din coroana I și II a municipiilor din județ care ar putea intra în componența zonelor metropolitane

Sursa: Planșă proprie pe baza textului Legii nr. 246/2022

În toate cazurile de mai sus, asocierea între UAT-uri rămâne voluntară, iar zonele metropolitane nu devin unități teritorial-administrative. Zonele metropolitane se pot constitui pentru următoarele obiective:

- asigurarea unei planificări teritoriale integrate și durabile
- dezvoltarea infrastructurilor și a obiectivelor de dezvoltare de interes comun care să asigure mobilitatea în cadrul zonei metropolitane
- îmbunătățirea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare
- dezvoltarea infrastructurii educaționale și de sănătate
- modernizarea, dezvoltarea, interconectarea și creșterea eficienței serviciilor publice
- furnizarea în comun a unor servicii publice de interes local
- dezvoltarea integrată și durabilă a teritoriului tuturor unităților administrativ-teritoriale care compun zona metropolitană
- dezvoltarea economică integrată și creșterea competitivității economice
- dezvoltarea resurselor umane și a capitalului uman, creșterea ratei de ocupare și combaterea excluziunii și a dezechilibrelor sociale pentru toate categoriile sociale
- gestionarea domeniului locuirii și abordarea integrată a problematicii specifice grupurilor vulnerabile și comunităților marginalizate, inclusiv a așezărilor informale
- diminuarea dezechilibrelor socio-economice în dezvoltarea teritorială, la nivelul unităților administrativ-teritoriale aferente coroanei 1 și coroanei 2 ale teritoriilor metropolitane
- alte obiective care se circumscriu obiectivelor generale ale politicii de dezvoltare metropolitană.

În ceea ce privește atribuțiile zonelor metropolitane, Legea nr. 246/2022 prevede următoarele:

- a) elaborează, adoptă, monitorizează și evaluează periodic strategia integrată de dezvoltare durabilă a zonei metropolitane, planul de mobilitate urbană durabilă al zonei metropolitane și planul de amenajare a teritoriului intercomunitar a zonei metropolitane
- b) elaborează politici fiscale comune care să favorizeze atragerea de investiții de capital străin sau autohton
- c) asigură corelarea diverselor intervenții din cuprinsul planurilor de acțiune aferente strategiei integrate de dezvoltare metropolitană și a planului de mobilitate urbană durabilă al zonei metropolitane
- d) elaborează și adoptă documente de strategie și planificare, politici publice, planuri de acțiune și programe de dezvoltare aferente întregului teritoriu metropolitan sau a unei părți a acestuia
- e) pentru unitățile administrativ-teritoriale care nu au aprobat mandat pentru îndeplinirea atribuției de la lit. d) zona metropolitană emite un aviz consultativ pentru documentele de strategie și planificare, precum și politicile publice implementate la nivelul teritoriului metropolitan
- f) elaborează documentații tehnico-economice pentru proiectele de interes metropolitan
- g) oferă suport și asistență tehnică de specialitate autorităților publice locale ale unităților administrativ-teritoriale membre, inclusiv efectuarea de achiziții comune pentru furnizarea de bunuri și prestarea de servicii la nivelul zonei metropolitane
- h) gestionează serviciile publice stabilite conform statutului
- i) promovează, depune și implementează proiecte finanțate din fonduri naționale, europene sau internaționale, de interes pentru dezvoltarea la nivelul zonei metropolitane.

De asemenea, zona metropolitană poate face recomandări cu privire la PUG-urile UAT-urilor care compun respectiv zonă, respectiv cu privire la proiectele de investiții publice, ale

furnizorilor de utilități și ale prestatorilor de servicii publice de interes local care sunt implementate pe teritoriul a două sau mai multe UAT din zona metropolitană.

În ceea ce privește finanțarea zonelor metropolitane, Legea nr. 246/2022 stipulează faptul că zonele metropolitane se finanțează prin cotizații și contribuții din bugetele locale ale UAT componente, precum și din alte surse. Acestea pot fi:

- taxe locale speciale instituite de UAT-urile componente în vederea finanțării unor servicii publice locale furnizate de zona metropolitană
- tarife în vederea finanțării serviciilor publice furnizate prin intermediul acestora
- sprijin acordat de Guvern, prin programe naționale de dezvoltare, finanțate anual prin bugetul de stat sau din alte surse și prevăzute distinct în cadrul bugetelor ministerelor de resort, în baza unor criterii de performanță prestabilite.
- sprijin acordat de județe, prin programe de dezvoltare județene sau locale, finanțate anual din bugetul județului sau din alte surse, inclusiv prin asigurarea finanțării acestora din bugetul local al unității administrativ-teritoriale
- contribuții ale UAT componente pentru finanțarea unor proiecte/obiective de investiții propuse și aprobate la nivelul zonei metropolitane, care se realizează doar la nivelul unuia sau mai multor UAT membre
- programe de finanțare pentru care zonele metropolitane sunt solicitanți sau parteneri eligibili.

O noutate absolută adusă de lege este cota de 5% din impozitul pe venit colectat de la contribuabilii care își au domiciliul pe raza zonei metropolitane și care ar trebui virat de Ministerul Finanțelor, prin direcțiile generale regionale ale finanțelor publice județene, respectiv a Direcției Generale Regionale a Finanțelor Publice a Municipiului București, către zona metropolitană constituită. Aceste sume vor putea fi folosite exclusiv pentru realizarea unor investiții la nivelul municipiului în jurul căruia a fost constituită zona metropolitană (în procent de maximum 70%), respectiv la nivelul UAT din coroana 1 și 2 (minimum 30%). Totuși, această prevedere legală nu a fost pusă în aplicare în cursul anului 2023.

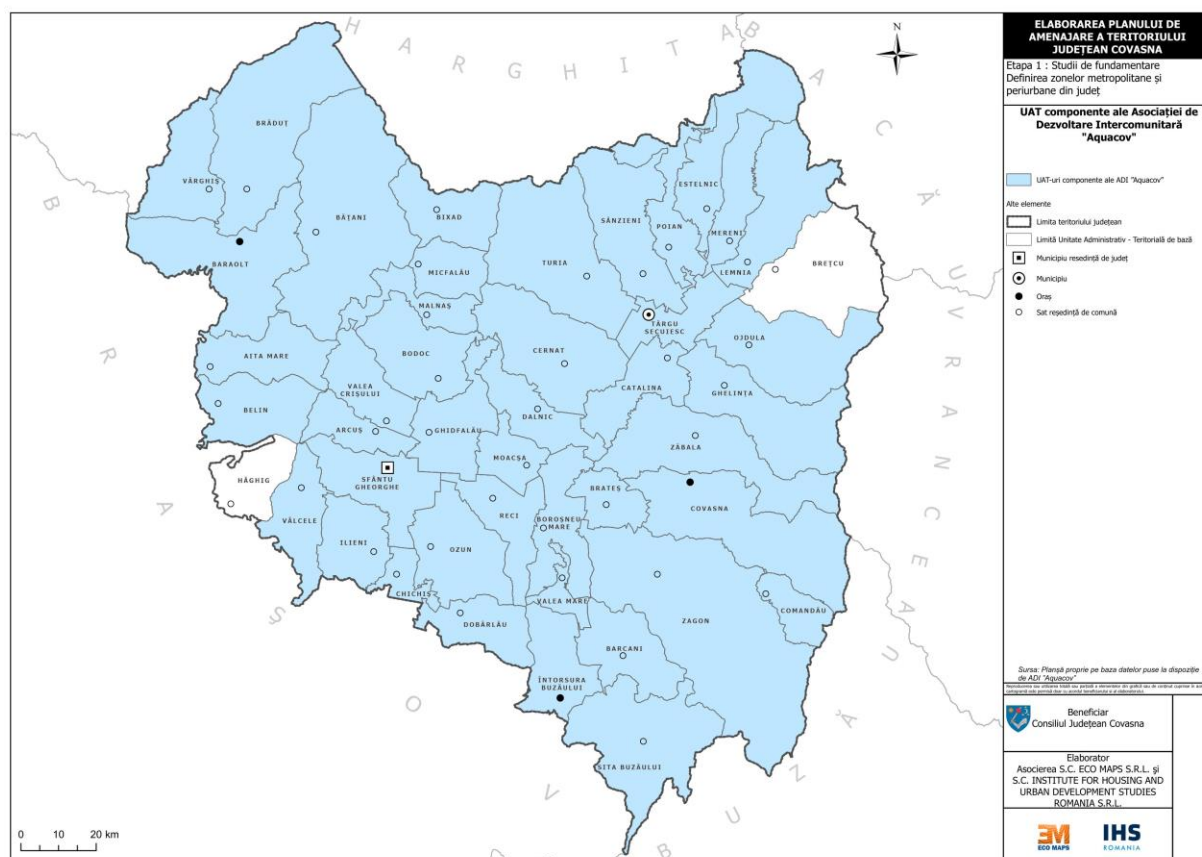
1.3.2 Asociațiile de Dezvoltare Intercomunitară (ADI)

Legea nr. 215 din 2001 a administrației publice locale, cu modificările și completările ulterioare, definește la art. 1 alin. 2. lit. c. asociațiile de dezvoltare intercomunitară ca fiind "structurile de cooperare cu personalitate juridică, de drept privat, înființate, în condițiile legii, de unitățile administrative-teritoriale pentru realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare de interes zonal sau regional, ori furnizarea în comun a unor servicii publice". Această definiție identifică două scopuri distincte pentru care autoritățile administrației publice locale pot înființa o asociație de dezvoltare intercomunitară. Primul scop vizează organizarea și furnizarea de servicii în interesul tuturor cetățenilor din spațiul unităților administrative teritoriale care se asociază. Al doilea scop privește scrierea și implementarea de proiecte.

La nivelul județului Covasna au fost înființate, conform informațiile transmise de către Consiliul Județean, următoarele asociații de dezvoltare intercomunitară:

- **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Sistem Integrat de Management al Deșeurilor în județul Covasna"** – a fost înființată în anul 2009, prin asocierea tuturor UAT-urilor din județ, în vederea sprijinirii implementării noului Sistem Integrat de Management al Deșeurilor (SMID). Cu ajutorul acestei asociații, au fost accesate fonduri europene prin POS Mediu și POIM pentru înființarea Centrului Integrat de Management al Deșeurilor, cu o stație de sortare și compostare, pentru închiderea și ecologizarea celor patru depozite urbane neconforme de deșeuri. După finalizarea investiției, Asociația a delegat unui operator economic administrarea depozitului ecologic, același lucru fiind realizat și în cazul operatorilor care se ocupă cu colectarea și transportul deșeurilor.

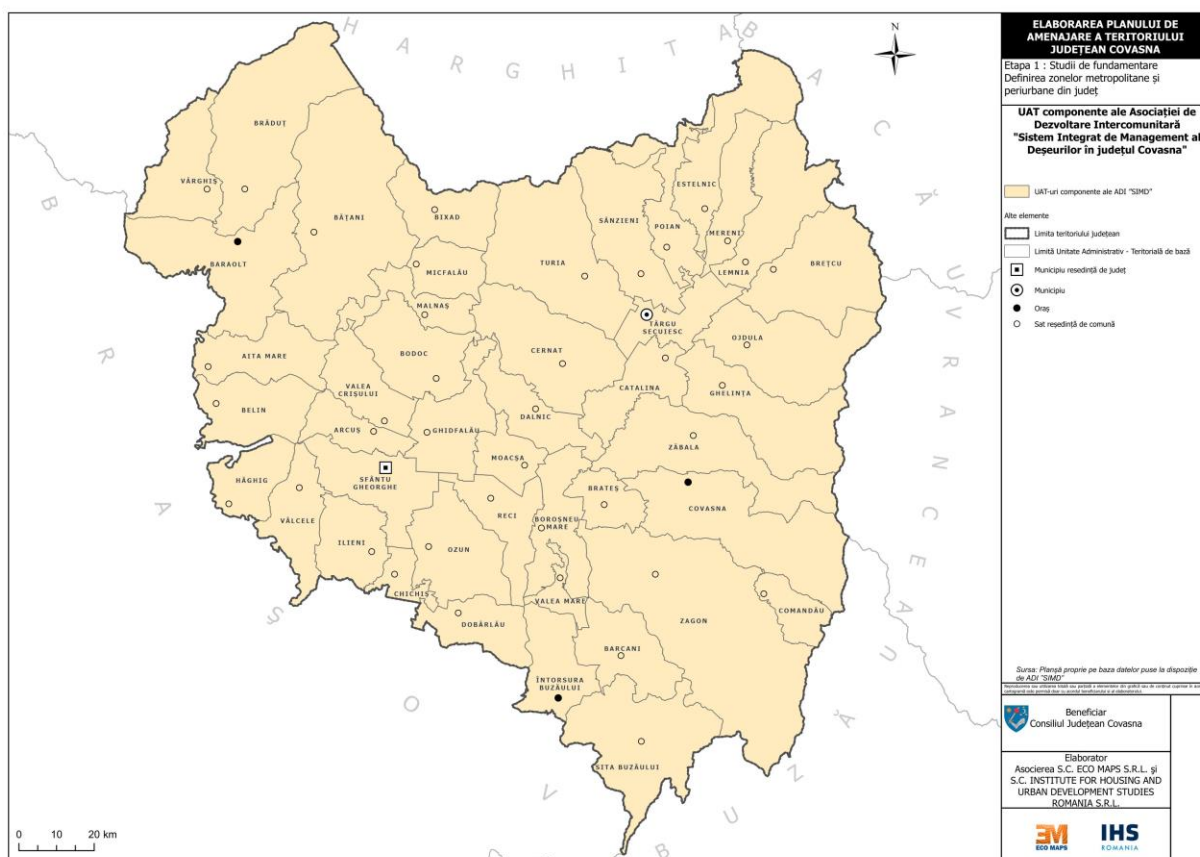
21 UAT componente ale ADI "Aquacov"

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor puse la dispoziție de ADI Aquacov

- **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Aquacov"** – a fost înființată în "scopul înființării, organizării, reglementării, finanțării, exploatarei, monitorizării și gestionării în comun a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare pe raza de competență a unităților administrativ-teritoriale membre, precum și realizarea în comun a unor proiecte de investiții publice de interes zonal sau regional destinate înființării, modernizării și/sau dezvoltării, după caz, a sistemelor de utilități publice aferente Serviciului. Din Asociație fac parte CJ Covasna, municipiile Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc, orașele Covasna, Baraolt și Întorsura Buzăului, comunele Aita Mare, Arcuș, Barcani, Bățani, Belin, Bixad, Bodoc, Boroșneu Mare, Brăduț, Brateș, Catalina, Cernat, Chichiș, Comandău, Dobârlău, Estelnic, Ghelînța, Ghidfalău, Ilieni, Lemnia, Malnaș, Mereni, Micfalău, Moacșa, Ojdula, Ozun, Poian, Reci, Sânzieni, Sita Buzăului, Turia, Valea Crișului, Valea Mare, Vama Buzăului, Vâlcele, Vârghiș, Zăbala, Dalnic și Zagon. Înființarea Asociației a facilitat atragerea unor investiții substanțiale în infrastructura de apă și uzată din POS Mediu 2007-2013 și POIM 2014-2021. Asociația joacă un rol esențial în monitorizarea activității operatorului regional de servicii de apă-canal (Gospodărie Comunală S.A.) și în asigurarea respectării obligațiilor asumate de acesta prin contractul de delegare, precum și în stabilirea politicii de tarifare a serviciilor furnizate. De asemenea, operatorul urmărește accesarea de noi finanțări nerambursabile (de ex. PNRR) pentru investiții.

22 UAT componente ale ADI SMID Covasna

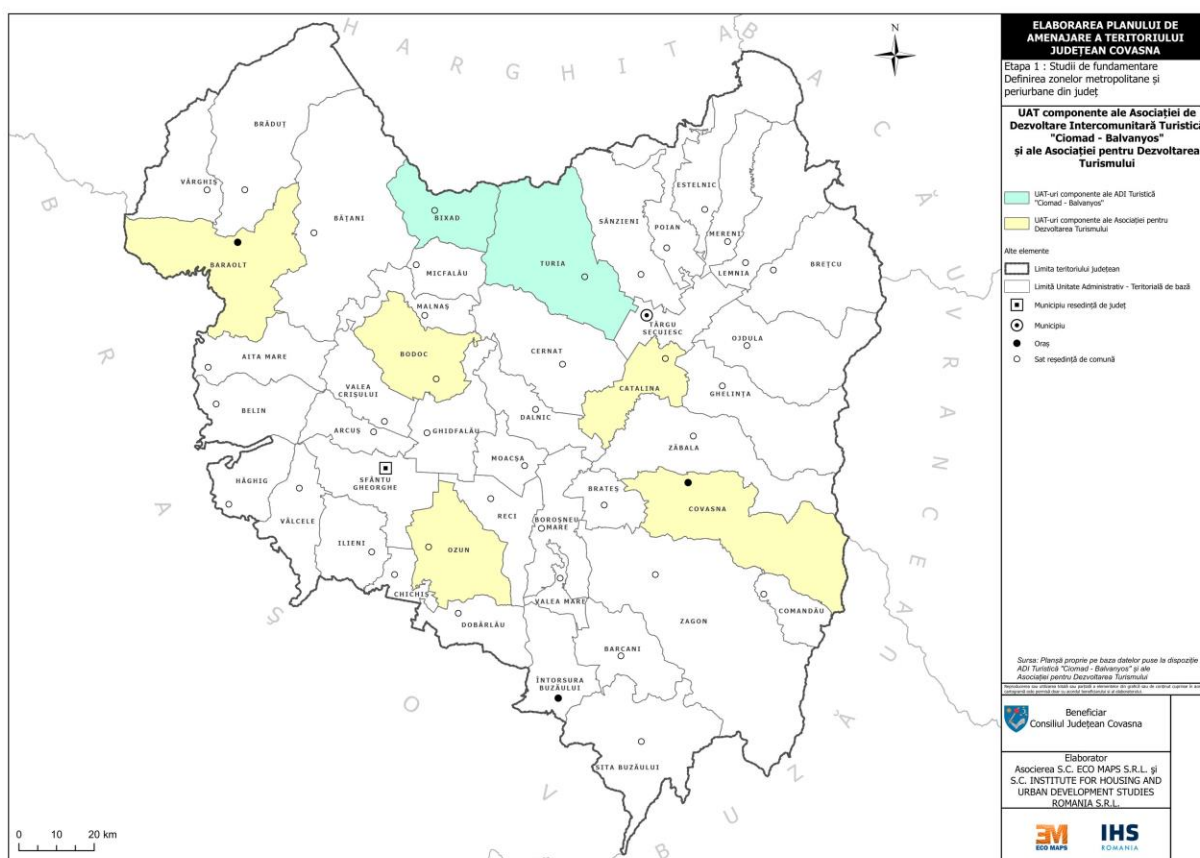

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor puse la dispoziție de ADI SMID Covasna

- **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Centrul Transilvaniei"** – cuprinde toate cele 6 județe din regiunea de dezvoltare Centru și a fost constituită în vederea atragerii de fonduri POR 2007-2013 pentru dotarea ISU "Mihai Viteazul" Covasna cu echipamente specifice de intervenție (autospeciale, autoambulanțe) distribuite la subunitățile din județ.
- **Asociația pentru Dezvoltarea Turismului în județul Covasna** – înființată în anul 2020, asociația este formată din UAT-urile Covasna, Bodoc, Catalina, Ozun și Baraolt, la care se adaugă CJ Covasna. Scopul acestei structuri asociative îl constituie dezvoltarea turismului județului prin implementarea politicii din domeniu și prin promovarea acestuia. Asociația e una foarte activă în domeniul informării și promovării turistice, transferului de know-how și bune practici, sprijinirii autorităților locale, amenajării turistice, organizării de evenimente, administrării Centrului Băi Hătuica etc.
- **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Turistică "Ciomad-Balványos"** – înființată în anul 2010, prin asocierea dintre CJ Harghita, CJ Covasna, comunele Cozmeni, Bixad, Turia, Tușnad și orașul Băile Tușnad. Scopul acesteia este de a realiza în comun proiecte de dezvoltare regionale, a serviciilor publice pe baza strategiei de dezvoltare la nivelul celor două județe. Această asociație are, printre altele, și scopul de a administra investiții teritoriale integrate, în domenii precum servicii publice, sănătatea, educația, patrimoniul construit, (eco)turismul, patrimoniul natural etc.
- **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Agrosic"** – a fost înființată în scopul sprijinirii sectorului agricol și a micilor crescătorii sau ferme în scopul promovării produselor și a organizațiilor locale, dar și pentru a oferi consultanță și sfaturi privind atragerea fondurilor destinate acestui sector. Recent, Asociația s-a implicat în extinderea

programului "Gastro Local" la nivelul județului, în organizarea de evenimente pentru promovarea produselor locale, a echitației etc.

23 UAT componente ale ADI Turistică Ciomad-Balvanyos și ale Asociației pentru Dezvoltarea Turismului

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor puse la dispoziție de ADI Turistică Ciomad-Balvanyos și ale Asociației pentru Dezvoltarea Turismului

1.3.3. Grupurile de Acțiune Locală (GAL)

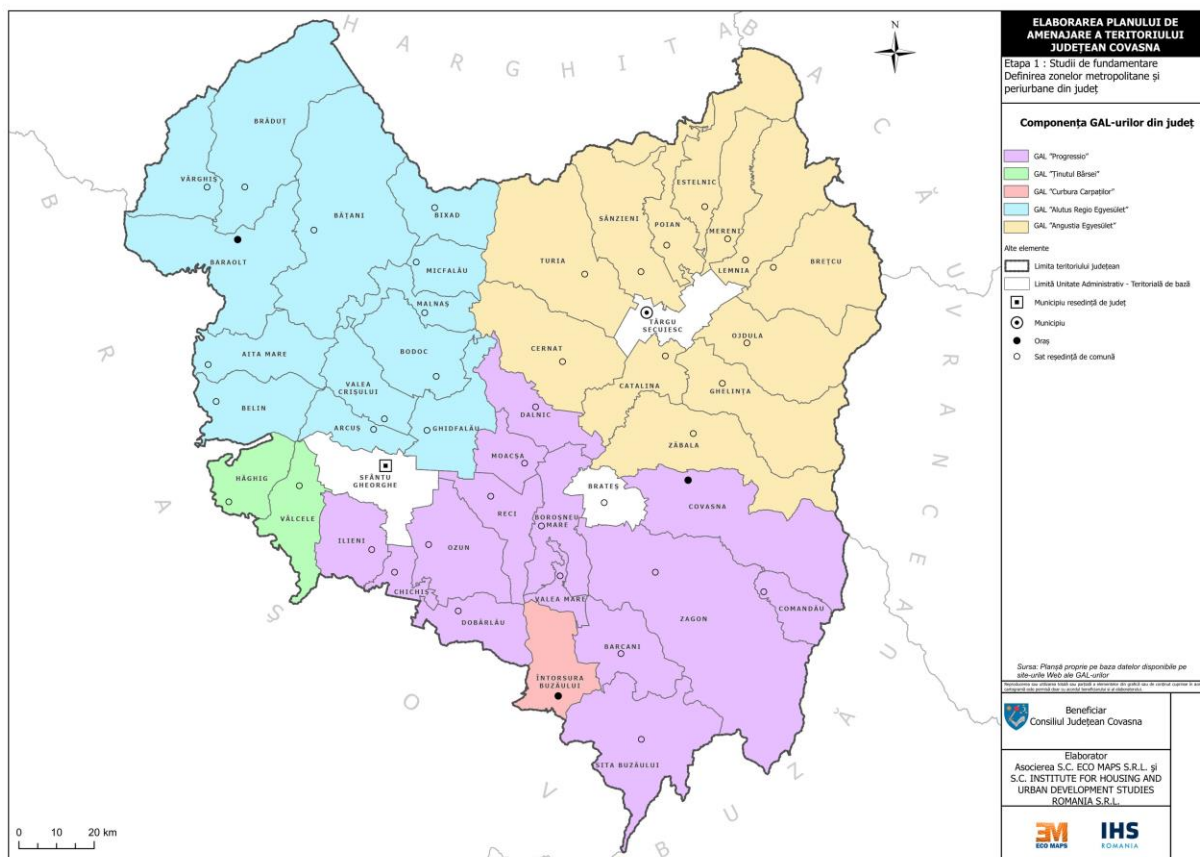
Grupurile de Acțiune Locală reprezintă parteneriate constituite din diverși reprezentanți ai sectorului socio-economic din zona rurală (care poate include și orașe de mici dimensiuni respectivă. Respectivetele parteneriate cuprind administrații locale, operatori economici și ONG-uri.

Grupurile de Acțiune Locală ce cuprind unități administrativ teritoriale din județul Covasna sunt:

- **GAL "Progressio"** – cuprinde orașul Covasna și comunele Barcani, Boroșneu Mare, Brateș, Chichiș, Comandău, Dalnic, Dobârlău, Ilieni, Moacșa, Ozun, Reci, Sita Buzăului, Valea Mare și Zagon.
- **GAL "Ținutul Bârsei"** – cuprinde comunele Hăghig și Vâlcele, la care se adaugă UAT-uri din județul Brașov.
- **GAL "Curbura Carpaților"** – cuprinde orașul Întorsura Buzăului și mai multe UAT-uri din județul Brașov
- **GAL "Alutus Regio Egyesulet"** – cuprinde orașul Baraolt și comunele Aita Mare, Arcuș, Bățani, Belin, Bixad, Bodoc, Brăduț, Ghidfalău, Malnaș, Micfalău, Valea Crișului și Vârgheș

- **GAL "Angustia Egyesulet"** – cuprinde comunele Brețcu, Catalina, Cernat, Estelnic, Ghelintă, Lemnia, Mereni, Ojdula, Poian, Sânzieni, Turia, Zăbala.

24 UAT componente ale GAL-urilor din județul Covasna

Sursa: Planșă proprie pe baza datelor disponibile pe site-urile Web ale GAL-urilor

Fiecare grup de acțiune locală dispune de o strategie de dezvoltare locală și de un plan de finanțare, în baza căruia aceste structuri asociative au accesat fonduri europene prin Programul Național de Dezvoltare Durabilă.. Bugetul fiecărui GAL a variat între 1 și 3 mil. Euro per perioadă de programare, acesta fiind destinate atât finanțării proiectelor publice (dotări cu utilaje pentru lucrări publice, amenajare piețe agroalimentare, dotare cămine culturale, centre sociale etc.), cât și private (modernizarea fermelor agricole, sprijinirea tinerilor fermieri, încurajarea activităților non-agricole în mediul rural, dezvoltarea unor lanțuri scurte de furnizare, dezvoltarea de mărci locale etc.). Deși sumele alocate fiecărei UAT au fost reduse în comparație cu alte programe de finanțare, acestea au răspuns la unele nevoi locale imediate de investiții. În prezent, Grupurile de Acțiune Locală lucrează la pregătirea strategiilor de dezvoltare pentru perioada post 2023.

Municipiul Sfântu Gheorghe a beneficiat în perioada de programare 2014-2020 de fonduri suplimentare din POR și POCU în cadrul GAL-ului urban SEPSI, aprobat spre finanțare în cadrul mecanismului Dezvoltare Locală plasată sub Responsabilitatea Comunității (CLLD/DLRC). Acest GAL are la bază un parteneriat similar cu cel din cazul GAL-urilor rurale și o strategie de dezvoltare locală, însă se distinge prin concentrarea intervențiilor pe trei zone urbane marginalizate (Örkő, Cartierul Ciucului, zona Câmpu Frumos). Bugetul alocat pentru implementarea strategiei a fost, în perioada de programare 2014-2020, de circa 7 mil. Euro, fiind amenajate o grădiniță, un centru comunitar integrat, locuințe sociale. La acestea s-au adăugat și măsuri de incluziune (sociale, educaționale, sanitare etc.).

CONCLUZII, PROBLEME, DISFUNȚIONALITĂȚI ȘI DISPARITĂȚI SPAȚIALE

Pe baza informațiilor prezentate mai sus, pot fi evidențiate următoarele disfuncționalități majore la nivelul teritoriului județean:

1. Analiza modului de utilizare a rezervelor de teren din județul Covasna este mult îngreunată de lipsa cadastrului sistematic în cea mai mare parte a UAT-urilor. Chiar dacă în majoritatea acestora se derulează lucrări de înregistrare în sistemul național integrat de cadastru și carte funciară, procesul este unul anevoios, context în care doar o comună a finalizat până în anul 2023 aceste demersuri. Aceeași situație se înregistrează și în cazul studiilor pedologice și agrochimice care să ofere în timp real și la nivel teritorial cât mai detaliat informații cu privire la favorabilitatea terenurilor agricole pentru diferite culturi, clasele de calitate după notele de bonitare, identificarea tipurilor de degradări, stabilirea unor restricții de utilizare etc. Nu în ultimul rând, se remarcă lipsa unor studii de investigare a siturilor potențial contaminate din județ. Prin urmare, la nivel județean nu există încă un set complet de informații necesare pentru o analiză amănunțită a stării și utilizării resurselor de teren.
2. Județul Covasna are un teritoriu restrâns, fiind ultimul din regiunea Centru și antepenultimul din țară din perspectiva suprafeței administrative totale, cu doar puțin peste 3700 km². Acest element, coroborat cu constrângerile naturale specifice zonei montane (altitudine, pantă, climă, substrat geologic etc.) care acoperă peste jumătate din suprafață, conduce la rezerve limitate de terenuri agricole. Din cele aproximativ 186.000 ha de terenuri cu destinație agricolă (cea mai mică valoare din țară, exceptând Ilfovul) estimate de INS în anul 2014, doar 154.000 ha (41,5% din suprafața administrativă totală) erau efectiv utilizate în agricultură la recensământul din 2020. Mai departe, doar 71.000 ha (19%) din aceste terenuri agricole erau arabile, iar 81.000 ha (22%) erau pășuni și fânețe. Mergând la un nivel granularitate și mai mare, doar aproximativ 50.000 ha sunt pretabile pentru cultura cerealelor, cartofilor sau legumelor, în timp ce restul sunt utilizate pentru culturi de nutreț.
3. Creșterea continuă a suprafețelor incluse în intravilan, pe fondul scoaterii din circuitul agricol și forestier a unor terenuri, în contextul unei presiuni demografice în scădere. Astfel, în timp ce populația stabilă a celor 5 centre urbane s-a redus cu peste 25% față de anul 1992, suprafața cumulată a intravilanului acestora a crescut de peste două ori în ultimii 30 de ani. Consecințele negative ale acestui fenomen de scădere a densității în vechile vetre în favoarea extinderii tentaculare a zonelor construibile către periferii, mai ales de-a lungul principalelor drumuri, au început deja să fie resimțite sub forma gradului redus de echipare a noilor zone de dezvoltare, a confortului redus al rezidenților, a creșterii traficului motorizat pentru practicarea navetei zilnice și a poluării asociate acestuia, a necesarului mare de investiții publice pentru deservirea lor cu infrastructură edilitară, transport în comun, servicii publice etc.
4. În timp ce unele terenuri agricole au fost scoase din circuitul agricol pentru a face loc unor noi dezvoltări cu funcțiune economică (noi unități de producție, centre comerciale, depozite etc.), numeroase suprafețe din intravilan, chiar din zone semicentrale, sunt ocupate cu construcții industriale și militare abandonate și semi-abandonate, cel mai adesea cu un regim incert al proprietății, care nu au fost încă reintroduse în circuitul imobiliar, fie pentru scopuri publice sau private. Acestea formează așa-numitele zone brownfield. Un caz special este cel al fostelor perimetre miniere, fermelor zootehnice sau depozitelor de deșeuri. Per ansamblu, județul are aproape 1000 ha de terenuri degradate și neproductive care ar putea primi o nouă destinație.

5. Deși are un grad de împădurire mult mai ridicat decât media națională (44% față de 29%), iar fenomenul infrațional s-a redus mult în ultimii ani, județul Covasna se confruntă însă cu tăieri ilegale de păduri, precum și cu presiuni antropice ce pot afecta starea acestora. Din cele peste 165.000 ha de pădure din județ, doar puțin peste 28.000 ha mai aparțin statului, în timp ce restul fondul forestier este deținut de proprietari privați și administrații locale, fiind administrat de către ocoalele silvice publice și private. O suprafață de mai puțin de 150 ha de pădure (zona Tinovul Luci, Pr. Șoimului) se află în catalogul pădurilor virgine și cvasi-virgine cu regim strict de protecție. Pădurile sunt mai tot mai des afectate de doborâturi, rupturi de vânt/zăpadă, incendii, atacuri ale dăunătorilor, una dintre cauzele principale fiind schimbările climatice.
6. Circa 20% din suprafața județului (procent relativ redus prin comparație cu alte județe din regiune, precum Sibiul) se suprapune peste arii naturale protejate din rețeaua Natura 2000, care dispun doar parțial de planuri de management. Chiar și în cazul în care aceste planuri au fost elaborate cu mai mulți ani în urmă, resursele umane, tehnice, informaționale și financiare puse la dispoziție pentru implementarea și monitorizarea măsurilor din aceste planuri sunt total disproporționate în raport cu suprafața pe care se întind și presiunile naturale, dar și antropice la care sunt supuse aceste areale.
7. Aproape 60% din populația județului trăiește în cele două municipii și zonele urbane funcționale ale acestora, definite pe baza metodologiei agreeate de OECD, Comisia Europeană și Banca Mondială care ia în calcul rata navetismului. În anul 2022 a fost aprobată și o legislație națională care favorizează colaborarea la nivel metropolitan în jurul municipiilor reședință și a celor non-reședință. În întâmpinarea realității din teren, a orientărilor strategice europene și a legislației naționale, la nivelul județului s-au înființat deja asociații de dezvoltare intercomunitară metropolitane în jurul municipiului Sfântu Gheorghe, respectiv a municipiului Târgu Secuiesc și orașului Covasna. Cu toate acestea, nu putem încă discuta despre o planificare unitară, coerentă a amenajării teritoriului și urbanismului sau despre furnizarea unor servicii de utilități publice la nivelul UAT-urilor care compun aceste structuri (exceptând ADI-urile deja constituite de peste 10 ani specific pentru problematica serviciilor de apă-canal și deșeuri).
8. La nivelul județului putem deja discuta despre conturarea unor zone rurale funcționale formate în jurul GAL-urilor, care au experiența implementării, la scară mică, a unor strategii integrate de dezvoltare locală în două perioade de programare succesive. Totuși, resursele alocate prin acest instrument (circa 1-3 mil. Euro/GAL) pentru colaborarea dintre UAT-uri sunt infime în raport cu nevoile comunităților locale. Situația este și mai problematică în cazul ADI-urilor sectoriale (de ex. produse locale, turism), care nu dispun de o alocare bugetară permanentă din fonduri europene. Instrumentul de tip CLLD/DLRC ("Dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității) a fost implementat doar la nivelul comunităților urbane marginalizate din municipiul Sfântu Gheorghe (GAL Seps), în timp ce fel de Investiții Teritoriale Integrate (ITI) nu a fost deloc utilizat până în prezent.
9. Deși sunt alipite și tot mai evident interconectate (inclusiv prin proiectul Autostrăzii Brașov-Bacău, al Aeroportului Internațional de la Brașov-Ghimbav), zonele urbane funcționale (metropolitane) ale municipiilor Brașov și Sfântu Gheorghe nu beneficiază încă de un concept integrat de dezvoltare care să exploreze potențialul de valorificare a complementarității lor dintre acestea.

RECOMANDĂRI

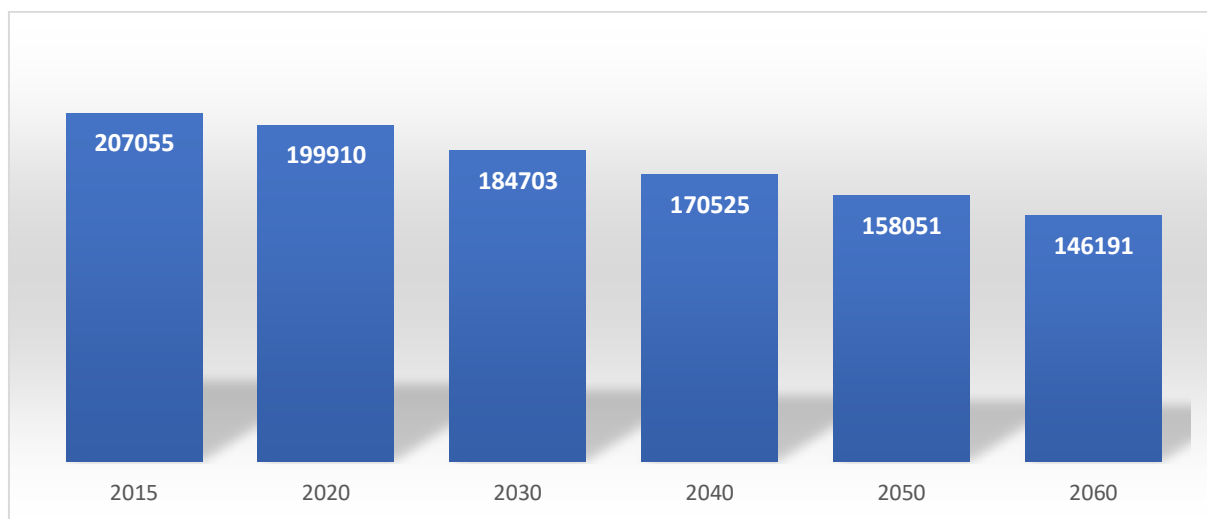
1. EVOLUȚIE: PROGNOZE, SCENARIU SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE

Studiul INS "Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2060" estimează că populația rezidentă a județului Covasna va scădea, în varianta medie, de la 207.100 în 2015 la 184.700 de locuitori în 2030 și la 146.200 de locuitori în 2060. Așadar, o scădere de 29% în doar 45 de ani, față de 23% la nivel regional și de 31% la nivel național. Spre comparație, județul Brașov se estimează ca va pierde doar 17% dintre locuitori, Harghita 26%, Bacăul 28%, Vrancea 34%, iar Buzăul 49%.

Pe lângă scăderea semnificativă a populației, prognozele indică și o adâncire a fenomenului de îmbătrânire demografică. Ponderea populației de peste 65 de ani va crește de la 16% la 27,4%, concomitent cu reducerea cu 8.8 puncte procentuale a populației apte de muncă, respectiv a populației tinere cu 2.6 procente. Cu toate acestea, județul va păstra cea mai tânără populație din regiunea Centru, în contextul în care ponderea vârstnicilor este estimată să ajungă la 28,3% la nivel regional și 29,7% la nivel național.

Rezultatele definitive ale recensământului din 2021 tind să confirme prognozele sus-menționate. La 1 decembrie 2021 populația rezidentă a județului era de 200.042 de persoane, în scădere cu 10.135 de persoane față de recensământul din 2011, adică o scădere medie de 1000 de persoane/an. Acest lucru ar echivala cu o populație de circa 191.000 de locuitori în jurul anului 2030. Vârsta medie a populației județului a crescut între 2011 și 2021 de la 39,6 la 41,4 ani, dar rămâne media regională (42,1 ani) și națională (42,4 ani), în linie cu prognozele. Singurele localități în care s-a înregistrat o creștere importantă a numărului de locuitori în ultimii 10 ani au fost Vâlcele, Arcuș, Belin, Întorsura Buzăului, Ilieni și Dobârlău, fie pe fondul suburbanizării (migrația intra-județeană, fie al natalității ridicate în rândul populației de etnie romă). Cele mai mari scăderi s-au înregistrat în comunele Comandău, Bixad, Lemnia, Brețcu, orașul Baraolt și municipiul Târgu Secuiesc, atât pe fondul deficitului natural, cât și al migrației interne și externe.

18 Evoluția prognozată a populației județului Covasna, în perioada 2015-2060 (varianta medie)

Sursa: INS. Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2060

Pe baza prognozelor demografice prezentate mai sus putem anticipa o serie de tendințe la nivelul teritoriului județean:

- o scădere de ansamblu și o îmbătrânire a resurselor de muncă ale județului, care va afecta cu precădere sectorul agricol, dar și unele ramuri industriale, de construcții și servicii. În lipsa unor eforturi de automatizare / robotizare / digitalizare, respectiv a atragerii de forță

de muncă din alte zone ale țării / străinătate, există riscul ca unii investitori să ocolească sau chiar să părăsească județul, scăzând cererea pentru terenuri alocate funcțiunilor economice. Același lucru este valabil și pentru cultivarea terenurilor agricole și creșterea animalelor, atrăgând după sine, cel mai probabil, declinul zonelor rurale exclusiv agricole/forestiere și al agriculturii tradiționale în ansamblul ei.

- o concentrare tot mai mare a populației în zona urbană funcțională a municipiului Sfântu Gheorghe, cea de la granița cu județul Brașov, precum și de-a lungul principalelor căi de comunicații, areale de unde se poate practica ușor naveta. Motivul este legat de faptul că resursele tot mai puține de forță de muncă sunt atrase de sectorul serviciilor cu valoare adăugată mare (IT, inginerie, consultanță, servicii financiare și asigurări, servicii juridice, medicină etc.), care implică condiții de muncă mai ușoare și salarii mai mari. Aceste activități nu se pot dezvolta la scară mare decât în centrele urbane importante, unde există o masă critică de clienți și de forță de muncă.
- o scădere a cererii de locuințe noi pentru familii tinere și numeroase, concomitent cu adaptarea fondului locativ existent la nevoile specifice ale unei populații vârstnice
- creșterea nevoii de comasare administrativă sau de cooperare între UAT-urile de mici dimensiuni pentru a atinge împreună pragul critic de utilizatori care să justifice furnizarea unor servicii publice (de ex. medicină de familie, situații de urgență, educație, cultură, asistență socială etc.) și, implicit, realizarea unor investiții publice pentru acestea.
- o scădere a presiunii antropice asupra mediului înconjurător (scăderea emisiilor generate de încălzirea urbană, traficul motorizat), concomitent cu creșterea cererii pentru servicii medicale, de asistență socială etc.

Plecând de la aceste prognoze și tendințe, am conceput trei scenarii posibile pentru evoluția zonificării funcționale a județului Covasna în următorii ani:

<p>Scenariul "Dezvoltare Zero" ("Do Nothing")</p>	<p>În acest scenariu, dezvoltarea județului este lăsată la latitudinea forțelor pieței (cerere și ofertă), fără o intervenție vizibilă prin politici și programe de amenajare a teritoriului. În acest scenariu, este de așteptat să avem de-a face cu extinderea accentuată a intravilanului localităților, mai ales de-a lungul căilor de comunicații, prin scoaterea din circuitul agricol a terenurilor. O astfel de dezvoltare va veni în contextul unui relativ deficit de reglementare urbanistică, în condițiile în care foarte puține UAT-uri au PUG-uri aprobate în ultimii ani, iar ritmul actualizării lor este unul foarte lent. Riscurile asociate acestui tip de dezvoltare slab reglementată sunt majore, fiind legate de presiunea crescândă asupra patrimoniului natural și construit, expunerea ridicată la riscuri naturale și antropice, creșterea costurilor de echipare a zonelor construite și de furnizare a serviciilor publice pentru fondul scăderii densității în vetre / apariției de numeroase trupuri izolate, restrângerea fondului funciar, pierderea unor oportunități de valorificare eficientă a terenurilor, adâncirea disparităților urban-rural etc.</p>
<p>Scenariu de Referință ("Do Minimum")</p>	<p>În acest scenariu, județul are o viziune clară definită în PATJ cu privire la gestionarea teritoriului și utilizarea terenurilor, astfel încât obiectivele pe termen lung să poată fi atinse de o manieră durabilă. PUG-urile localităților vor</p>

	<p>fi actualizate, în format GIS compatibil, prin transpunerea la nivelul fiecărui UAT a viziunii și propunerilor de la nivel județean, ceea ce va veni în completarea unui cadastru sistematic și edilitar complet. Astfel, toți actorii relevanți vor putea lua decizii plecând corespunzător informate cu privire la utilizarea resurselor de teren din județ. Cu toate acestea, fiecare UAT vă păstra un grad foarte ridicat de autonomie cu privire la deciziile de dezvoltare ale comunității pe care o reprezintă, în timp ce CJ Covasna se va focaliza pe gestionarea patrimoniului propriu și a domeniilor strict nominalizate prin legislația în vigoare.</p>
Scenariu de Dezvoltare ("Do Something")	<p>În acest scenariu, suplimentar față de elementele cuprinse în Scenariul de Referință, CJ Covasna își consolidează rolul de coordonare a dezvoltării teritoriale a județului. Astfel, acesta se implică activ în procesul de actualizare a planurilor urbanistice generale, impulsionând actualizarea lor în strictă corelare cu propunerile de dezvoltare ale PATJ, asigură integrarea bazelor de date GIS / băncilor de date de la nivel local și județean, veghează atent la respectarea prevederilor PATJ și PUG prin intermediul CTATU Covasna și a Direcției Arhitect-Șef, încurajează și sprijină structurile asociative constituite de către UAT-uri (GAL-uri, ADI-uri) și proiectele de interes comun derulate de către acestea, precum și a altor inițiative, derulate de diferiți actori, cu scopul de utilizarea durabilă a rezervelor de teren pentru bunăstarea comunităților și protejarea patrimoniului județean.</p>

Scenariul propus spre implementare este cel de-al treilea, mai exact Scenariul "Do Something".

2. PROPUNERI DE ELIMINARE / DIMINUARE A DISFUNȚIONALITĂȚILOR

Principalele disfuncționalități identificate în studiul de fundamentare și potențialele propuneri de eliminare / diminuare a acestora sunt prezentate sintetic în tabelul de mai jos:

Disfuncționalități identificate	Propuneri de eliminare / diminuare a disfuncționalităților
Lipsa cadastrului sistematic, a studiilor pedologice, agrochimice, a celor de investigare a siturilor potențial contaminate etc., care să ofere un set complet de informații necesare pentru o analiză amănunțită a stării și utilizării resurselor de teren.	<ul style="list-style-type: none"> • Finalizarea procesului de înregistrare a imobilelor în sistemul de cadastru sistematic • Elaborarea / actualizarea băncilor de date urbane • Elaborarea / actualizarea studiilor pedologice și agrochimice • Investigarea preliminară și detaliată a siturilor potențial contaminate
Rezervele limitate de terenuri agricole și existența unor constrângeri naturale specifice zonei care le limitează potențialul productiv	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea, reabilitarea și modernizarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare (desecări, irigații, combaterea eroziunii) • Limitarea extinderii intravilanului localităților prin scoaterea de terenuri din circuitul agricol • Realizarea de parcuri fotovoltaice în sistem dual, care să permită și menținerea funcțiunii agricole de bază a terenurilor vizate
Creșterea continuă a suprafețelor incluse în intravilan, pe fondul scoaterii din circuitul agricol și forestier a unor terenuri, în contextul unei presiuni demografice în scădere	<ul style="list-style-type: none"> • Actualizarea și aprobarea de PUG-uri ale UAT-urilor din județ care să promoveze un model de localitate compactă, mai ales în cazul municipiilor, orașelor și al comunelor din zonele lor urbane funcționale • Condiționarea extinderii intravilanului de existența unor masterplanuri / PUZ-uri, realizate de preferință de către autoritățile locale, care să reglementeze corespunzător funcțiunile propuse și necesarul de investiții pentru dotarea tehnico-edilitară
Existența unor suprafețe extinse din intravilan, chiar din zone semicentrale, care sunt ocupate cu construcții industriale și militare abandonate și semi-abandonate, cel mai adesea cu un regim incert al proprietății, care nu au fost încă reintroduse în circuitul imobiliar	<ul style="list-style-type: none"> • Reintroducerea în circuitul imobiliar a terenurilor complet sau parțial abandonate / semi-utilizate din intravilanul localităților, prin măsuri specifice (de ex. supraimpozitare, reglementări urbanistice specifice, exproprieri) • Identificarea și reconversia funcțională a terenurilor degradate și neproductive pentru funcțiuni de importanță comunitară sau de mediu (de ex. spații

	verzi, perdele de protecție, împădurire, parcuri de energie regenerabilă)
Riscurile naturale și antropice ridicate la care este supus fondul forestier din județ	<ul style="list-style-type: none"> • Actualizarea, implementarea și monitorizarea strictă a amenajamentelor silvice • Identificarea pădurilor virgine și cvasi-virgine și protecția lor corespunzătoare
Presiunea continuă asupra habitatelor naturale și speciilor protejate din județ, corelate cu o protecție insuficientă a siturilor Natura 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea, actualizarea, implementarea și monitorizarea planurilor pentru siturile din rețeaua Natura 2000 • Realizarea demersurilor pentru declararea de noi arii naturale protejate
Lipsa unei viziuni și a unor politici / programe de dezvoltare teritorială care să vină în întâmpinarea provocărilor cu care se confruntă zonele urbane funcționale din jurul celor două municipii din județ	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea și aprobarea unor planuri de amenajare a teritoriului zonal (PUG metropolitan, în măsura în care va fi legiferat) la nivelul zonelor urbane funcționale ale celor două municipii • Operaționalizarea și creșterea capacității administrative a ADI-urilor formate la nivelul zonelor urbane funcționale din jurul celor două municipii • Extinderea infrastructurii și a serviciilor de transport public ecologic la nivelul celor două zone urbane funcționale
Coordonarea insuficientă a politicilor județene și locale de dezvoltare teritorială la nivelul zonelor rurale funcționale formate în jurul GAL-urilor și altor structuri asociative	<ul style="list-style-type: none"> • Întărirea capacității administrative a GAL-urilor rurale (Leader) și urbane (CLLD) • Încurajarea și sprijinirea structurilor asociative ale UAT-urilor din județ • Sprijinirea reorganizării administrativ-teritoriale a țării pe criterii funcționale, care să aducă beneficii comunităților rurale din județ. • Implementarea instrumentului de Investiții Teritoriale Integrate (ITI) la nivelul județului
Lipsa unui concept clar de dezvoltare teritorială la nivelul zonelor urbane funcționale alipite ale municipiilor Brașov și Sfântu Gheorghe	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea unor planuri de amenajare a teritoriului zonal metropolitan inter-județean Brașov-Covasna

3. PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE

Acțiunile prioritare de intervenție în vederea eliminării / diminuării disfuncționalităților identificate în acest studiu de fundamentare sunt:

Prioritate de intervenție	Acțiuni propuse
<p>Întărirea cooperării teritoriale la nivel interjudețean în domeniul planificării gestiunii eficiente și durabile a teritoriului</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Participarea la elaborarea unui Plan de Amenajare a Teritoriului Zonal Regional (PATZR), care să armonizeze prioritățile comune de dezvoltare ale județelor care alcătuiesc regiunea de dezvoltare Centru • Corelarea propunerilor din PATJ Covasna cu cele din PATJ-urile județelor învecinate, mai ales în domenii-cheie precum infrastructura sau turismul • Întărirea colaborării dintre ADI Zona Metropolitană Brașov și ADI Zona Metropolitană Sfântu Gheorghe, cu precădere în domeniul mobilității interurbane (de ex. tren metropolitan) și al planificării strategice
<p>Consolidarea celor două structuri asociative de tip metropolitan constituite în jurul municipiilor Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Consolidarea capacității administrative a celor două ADI-uri (recrutare și formare personal, aderare la rețele interne și internaționale de zone urbane funcționale / metropolitane, delegare de noi atribuții de către UAT-uri, dezvoltarea și implementarea unui portofoliu de proiecte proprii pentru interesul comun al UAT-urilor) • Realizarea unor planuri de amenajare a teritoriului zonal (PATZM/PATIC) care să reglementeze dezvoltarea teritorială și strategică a celor două zone urbane funcționale / metropolitane; • Dezvoltarea unor bănci de date urbane la nivelul zonelor urbane funcționale / metropolitane, corelate cu o platformă GIS integrată • Realizarea de schimburi de bune practici cu alte ADI similare din țară, cu succes în implementarea de politici la nivel metropolitan (inclusiv în cadrul FZMAUR); • Înființarea unor autorități metropolitane de transport la nivelul celor două zone urbane funcționale, care să reglementeze, gestioneze,

	<p>controleze, monitorizeze etc. activitatea de transport public de pasageri între localitățile componente, pentru a facilita mobilitatea forței de muncă;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea eficientă a resurselor financiare puse la dispoziția zonelor metropolitane, în conformitate cu legislația recent aprobată
<p>Întărirea cooperării teritoriale între UAT-uri, mai ales între centrele urbane mici și cele rurale, pentru gestionarea mai eficientă a teritoriului și a serviciilor publice</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Extinderea ariei de acoperire a ADI-urilor de servicii publice (de ex. apă-canal,) astfel încât să acopere cu servicii de calitate întregul județ • Consolidare ADI-urilor existente prin atragerea de noi resurse financiare nerambursabile pentru investiții, recrutarea și formarea de personal, plata la timp a cotizațiilor membrilor etc. • Actualizarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea strategiilor de dezvoltare locală ale GAL-urilor pentru perioada de programare 2021-2027, inclusiv atragerea de fonduri nerambursabile din PNS pentru realizarea de investiții de interes comun • Înființarea și sprijinirea, inclusiv de către CJ Covasna, a structurilor asociative dintre UAT-uri pentru realizarea unor măsuri de interes comun (de ex. turism, mobilitate, cultură și patrimoniu etc.)